

ZVONČEK

LIST S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO

Štev. 3. in 4.—XXXI.

December 1929.

VESEL BOŽIČ!

F. PODREKAR 13

MANICA KOMANOVA:

Pri jasliah.

veta noč...

Hej, kje so časi, ko smo se mali drobljančki gnetli okrog Blažonovega deda...

Toda ne mislite, da je bil Blažonov dedek z nami posebno prijazen! Kaj šel! Malo je govoril in ostro je pogledal skozi tista črnoobrobljena očala. Ampak — jaslice je znal napraviti tako velike, tako lepe in mikavne, da se v tej umetnosti ni mogel kosati z njim nihče drugi. To pa je bilo tisto, kar je vleklo nas otročaje k redkobesednemu starcu, da smo se tiščali mirni in molčeči okrog tople pečice, hvaležni, da smemo biti navzoči pri njegovem delu.

Bilo je par dni pred Božičem. Vedela sem, da Blažonov dedek že pripravlja jaslice, in prosila sem mamico, naj me pusti tja. Mamica nekoliko pomisli, potem pa seže na polico, vzame pest očetovega tobaka, zavije ga v papir in pravi:

»Nu, pojdi za nekaj časa, pa tole daj dedku, da se mu malo prikupiš!«

Jaz seveda polna radosti pohitim k Blažonu. Dobim ga doma. Bil je sam. Ne vem, ali je starčka razveselil tobak, ali je bil tisti dan itak dobro razpoložen, bil je izredno prijazen z menoj. Pomislite, posadil me je na stol, prav blizu napol izgotovljenih jaslíc.

Tisti hip pa se zagledam v prelepo podobo, visečo nad oknom. Slikana je bila na steklo ter je predstavljala v enem kotu Jezusovo rojstvo, v drugem beg v Egipt, v tretjem malega fantiča, ki pobira nekaj belega, in v četrtem kotu Kalvarijo s tremi križi.

Starec zapazi mojo pozornost.

»No,« pravi, »ali veš, kaj pomeni ta podoba? Ne veš, seveda ne. Čakaj, ti pa povem.«

To rekši užge vivček, sede poleg mene in kažoč na sliko začne:

»Ko se je rodil Kristus, je to kmalu zavohal hudobni kralj Herod, pa se je zbal za svoj prestol. K sreči ni vedel natančno, kje prav se nahaja novorojeni Jezušček. A brezvestnež kot je bil, je ukazal daleč naokrog pomoriti vse otroke, stare dve leti in manj, misleč, da bo tako prav gotovo padlo pod mečem tudi božje detece. Pa mu je prekrizal račune angel, ki se je prikazal Jožefu v spanju in mu velel, naj s svojo sveto družino urno odbeži. Jožef se ni kar nič obotavljal. Še ponoči je optal Marijo in Jezuščka na osla ter bežal proti daljnemu Egiptu. Dolga in težavna je bila pot, ki je peljala čez gore, v katerih so se skrivali roparji. Ker pa je bila tako božja volja, roparji niso zapazili svete družine. Pač pa jo je ugledal neki roparjev sinček, z imenom Dizma. Prav tedaj se je Mariji izmuznila iz naročja plenica ter padla na tla. Dizma to videč, je urno pobral plenico ter jo izročil Mariji. Ta se je

dečku toplo zahvalila za prijaznost. Rada bi se bila kaj pogovorila z njim, toda deček je bil boječ in je urno pobegnil v neko skalno duplino k svojim staršem.«

Tu Blažonov očka preneha in se odkašlja. Potem nadaljuje:

»Od tedaj pa so minula leta in leta. Na gori Kalvariji so stali trije križi s tremi obsojenci. Na srednjem križu je visel naš Odrešenik, ona dva ob straneh sta bila razbojnika.

In ko je Kristus molil za svoje sovražnike, se je ozrl v obsojenca na desni strani. Samo ozrl se je vanj in ga je takoj spoznal. Vedel je, da je to tisti Dizma, ki je nekoč, še nedolžen deček, pobral njegovi materi plenico. In ker Bog nikomur ne ostane nič dolžan, se je usmilil tega reveža in ga napolnil z milostjo. Razbojnik Dizma se je na mah bridko skesal svojih grehov in prosil Gospoda, naj se ga spomni, ko pride v nebesa. Gospod pa mu je rekel: Še danes boš z menoj v raj!»

Dedek je prenehal, jaz sem pa še z večjim zanimanjem opazovala sliko na steklu: Rojstvo Gospodovo, Dizmo s plenico v rokah, Kalvarijo... da, da, vse tako, kakor je pripovedoval Blažon.

* * *

Čas hiti in božični dnevi se vrste leto za letom. Najsi že obhajam sveti večer tu ali tam, v tej ali oni družbi, vedno se živo spominjam na podobo, slikano na steklu, in na dobrega dedka Blažona, ki že davno spi spanje pravičnega tam na tihem vaškem pokopališču...

Božič.

godnji zimski mrak se je že lovil okoli hiše, ko je mati zaklicala v sobo: »Lucinka, pojdi orehe tret za postico. Pozneje pridem in ti pomagam!«

Lucinka je natresla orehov na mizo, potem je pa stopila po kleščce. Na mizi je čudno završalo, kupa orehov ni bilo več, pač pa je bila vreča zopet polna.

»Ali so orehi sami zlezli v vrečo?« se je smejala deklica.

Stresla jih je zopet velik kup na mizo in šla kleščce iskat. Zgodilo se je kakor prvokrat. Tedaj je Lucinka pazila. Ko je jemala kleščce iz omare, se je hitro obrnila in videla čudo. Orehi so se kar sami kotalili v odprto vrečo, nekateri so se pomikali na kratkih nožicah kakor težki debeluharji, drugi so pa kar skakali čez počasne tovariše v zevajočo vrečo, kjer je šumelo, kakor da se raki grizejo in prijemajo s trdimi kleščkami.

Lucinka se je naslonila na mizo in kmalu razumela razburjeno vršanje orehov. »Ne dam se streti — pa ne dam! Ko me je še veter zibal na prožni veji, mi je pel uspavanko, ki mi še danes doni v mislih:

»V obleki zeleni te zibljejo veje,
V suknjici rjavi se skrivaj zobem,
V zlatem pa plašču se sreča ti smeje
V veselje otrokom, odraslim ljudem.«

Tako je govoril trebušast oreh in se zakotalil v skrit kotichek.

»Mene tudi ne bo strla!« se je branil droben glasek. »Na veliko gobo sredi gozda je sedla palčkova babica in mi prerokovala tako: »Danes na orehu, jutri na jelki.«

»Meni je pa rekla velika krastača debelih oči, ki vidijo bodočnost: Med orehi visiš in listjem, a nebeški krilatci te bodo vkovali med zlate zvezde.«

»Meni so ptički prerokovali.« »Meni je stara vrba pravila . . . « »Ne damo se streti!« »Ne damo se ne!«

»Prav imate! Držite se! Ne obupajte!« so klicala drva iz zapečka. »Kar glejte!« In radovedni orehi so videli. Poleno se je zvezalo s polenom, družila so se v vitko deblo in suhe vejice so se spretno zasajale v novo drevo. Pred Lucinko je stala jelka, sicer še gola, vendar popolna jelka in šuštelja tako: »Sapice so mi pele:

»Zvezde boš zibala, o detecu snivala!«

Še nocoj se mi morajo izpolniti upi! Še nocoj!«

»Ha, ha! Nocoj, še nocoj!« se je oglasil veseli smeh debelih, rdečeličnih jabolok. Tako veselo so poskakovali v košu, da se je marsikateremu porednežu ponesrečilo, da je cepnil na trda tla. »Nocoj, nocoj,

še nocoj!« so hitela pritrjevati in kimati. »Nocoj — da, da, glejte! Pst!«

Luč je ugasnila. Skozi okno je mesec lil srebrno reko v sobo. Na svetlih valovih so se gugale majhne zlate in bele pičice. Ko so se približevale, so postajale vedno večje in Lucinka je spoznala angele z nebes. Hitro so prijeli za smreko, jo postavili na mizo. Potem so obletavali golo drevo, jelka je ozelenela. Oprhotali so jo z belimi krili, zablestela je v čistem snegu in srebrnem ivju, pihali so vanjo, veje so se obtežile z dolgimi ledenimi svečami. Iz jerbasa so jim priletavala jabolka, ki so jih lepo razporedili po težkih vejah. Dva zlata angela sta posvaljkala rjave orehe med rokami. Orehi so bili zlati. Druga dva angela sta obešala zlate in srebrne ladjice iz orehovih in lešnikovih lupin. Iz luninega žarka so angeli jemali zlate zvezde, srebrne lunice in jih pritrjali na tanke vejice. Na vrh jelke je kar sama priplavala velika svetla zvezda. Angeli so pa kar naprej zajemali iz srebrne reke: možice in punčke iz lecta, prozorne rdeče, zelene vrečice, polne sladkorčkov, majhna ptičja gnezda, bele golobčke, pisane balončke, sladke žepne urice, drobne košarice s figami, srebrne rožiče, zlate pomaranče. Končno so angeli zarajali okoli drevesa in opletli jelko z dolgimi zlatimi lasmi. Vsak krilatec je še pritrdil drobno voščeno svečko na vejice. Kolikor angelov toliko lučk.

V tem je okno zažarelo v čarobni luči, kakor da bi se kresale vse zvezde širnega neba z mesecem in solncem. Skozi okno je namreč stopila sveta družina. Nepopisna rajska svetloba se je širila od deteta, obližvala srečno mater in ovijala očeta rednika. Iz zapečka, kjer so sanjala polena, so se pomaknile jaslice pod jelko. Marija je položila detece v seno. Osliček in vol sta sople in grela Jezuščka. Med pastirčke je pa pokleknila Lucinka.

Tedaj je Marija pogladila sinčka, da je odprl oči in dvignil ročico. Govoril je tako: »Lucinka, kam naj nesemo opleteno jelko?«

»Pusti jo nam, daj jo meni, ne odnašaj je!« To so bile prve misli, ki so hotele premotiti dobro deklico. Ko pa je pogledala v neskončno milé detetove oči, se je spomnila revne bolne sosede in njenih otrok Lenke, Jurčka in Anke.

»Lenki, Jurčku, Anki in njih bolni materi,« je zaklicala deklica. Marija se je srečno nasmehnila, sveti Jožef je pokimal, Jezušček je blagoslovil Lucinko. — Po lunini široki svetli cesti je stopala sveta

družina z vsem spremstvom skozi okno. Za njo so nesli angeli božično drevo. Bela cesta je vodila naravnost v temno okno sosedne bajtice.

Lucinka je ostala sama v temni sobi. Nenadoma nekaj pozvoni, vrata v drugo sobo se odpro, svit bajnega božičnega drevesa ji zasije. — Bilo je mnogo zavitkov pod jelko, na mizi, na stoli, povsod z istim napisom: »Dobri Lucinki«.

Drugo jutro zarana je tekla k sosedovim. »Lucinka, glej, Lucinka, pokusi. Tudi k nam je prišel Jezušček!« Tako so klicali otroci izpod krasne jelke. Lenka se je srečna zavijala v veliko mehko ruto in natakala tople rokavice. Jurček je moško korakal v novih škornjih, mala Anka je jedla kos potice in z drugo roko ščitila jabolka, orehe, lešnike in lepo slikanico. Bolna mati je od same sreče vstajala in rekla: »Meni pa je Jezušček prinesel zdravje.« Zdaj šele se je Lucinka vdala neskončnemu veselju, saj je vedela, da je ona sprosilila od božjega deteta blagoslova za uboge sosedove.

Marko piše Božičku.

„Nekaj bi te prosil:
 konjiček se je izbosil,
 in moj medvedek Medo,
 se je preklal čez sredo.
 Blažek, moj fantiček,
 bi rabil nov voziček.
 Kocke bi rad postavljaj,
 v vojaka se napravljaj.
 Pa sablje, da ne boš pozabil!
 In še nekaj bi jaz rabil:
 svinčnike in pa peresa,
 da ti pisal bom v nebesa ...“

A. V.

Stara božična narodna.

Veselo.

Priredil Emil Adamič.

Klavir. *p*

Pa - stir - ci vi, kaj se vam zdi, al' ste kaj sli - ša -

li? - Oj sre - čni čas gre zdaj med nas, z ne -

bes ve - se - li glas. „Glo - ri - a in ex -

cel - sis De - o', ta - ko an - gel - - ci po - je - jo. Le -

malo zadržati.

po po - jo, da nič ta - ko, od - pr - to je ne - bo. ---

Topola in Oplenac.

I.

z Beograda se odpravljamo v Topolo in na Oplenac. Zakaj? O, da od blizu gledamo preteklost in sedanjost rodu Karađorđev. Saj je tu oni zgodovinski svet, kjer je bil v bližnjem selu Viševcu rojen l. 1752. Kara Đorđe Petrović, vodja prve srbske vstaje; kjer je l. 1814. v sosednjem Orašcu pozval srbski narod na vstajo za svojo svobodo; in v bližnjem Radovanju je l. 1817. padel kot žrtev zarotnikov. — Ta zgodovinski svet gremo pogledat in pa kraj, ki si ga je izvolil Kara Đorđe in njegov rod za poslednji svoj počitek, a tudi kraj, ki so v njem najrajši živeli po svojem slavnem dedu Karađorđeviću do današnjega njegovega potomca, kralja Aleksandra I.

Zatorej v Topolo in na Oplenac!

Vstati je treba rano, kajti Topola in Oplenac nista pri Beogradu; že z vlakom se vozimo tako daleč kakor od Ljubljane do Bohinjske Bistrice ali pa do Zidanega mosta, peš pa imamo še dve debeli uri poti. Zato se požurimo na prvi jutranji vlak, ki vozi iz Beograda proti jugu.

V poletnem jutranjem solncu hitimo z njim med beograjskim parkom v Topčideru in senčnim Košutnjakom; na levi nas pozdravlja Avala z grobom neznanega junaka, južneje na desni se vleče kopasti Kosmaj, tako bogat na zgodovinskih prčicah o hajdukih, ki so gonili Turke. — V Mladenovcu presedemo na ozkotirno železnico, ki se odcepi tu na Valjevo. No, na tej progi ne ostanemo dolgo. Izstopili naj bi prav za prav v Arandelovcu, odkoder vodi gladka cesta v Topolo, a poznavalci okolice so nam svetovali, naj izstopimo že na postaji pred mestom ter jo udarimo peš, češ da bomo imeli tako več od poti.

Tako storimo. In ni nam žal. Na mali postajici Selo Banja se obrnemo proti jugovzhodu in jo mahnemo ob potoku, po ravnici, v brdo in preko njega, pa nizbrdo med šumicami in njivami. Zgrešiti ne moremo, kajti Topola in Oplenac sta pred nami in od daleč gledamo lepote, ki naj jih zre oko od blizu.

Ob vinogradih gre pot, na strani pustimo dvoje, troje vasic s samim selom Banjo, čeprav bi imeli tu priliko videti ogromno klet znamenite »Vencačke vinogradarske zadruga«. Mudi se nam, zakaj Topola in Oplenac sta še daleč in mi se moramo še danes vrniti v Beograd. Zato gremo naprej in gledamo le bogastvo zemlje v Šumadiji: visoka rž, težka pšenica, koruza že obeta in trta poji gosto nastavljeno grozdje s sokom vinskih jagod. Kakor naši dolenski griči se mi zdi Šumadija in kakor naše Slovenske gorce; samo da je zemlja bolj črna in bolj mastna.

Solnce je že visoko in pošteno pripeka, ko premagamo poslednjo strmino in dospemo na lepo, gladko cesto. Pred nami je Topola, nad njo Oplenac, krog in krog nas šumadijsko gričevje, za njim venec vrhuncev in gorovja: Jasenica, Rudnik, Suvobor, Moljen, Kosmaj, Veličac, Bukula, Rtanj i. dr.

Pot nas upeha. Ne bo tedaj odveč, ako sedemo v senčno lopō mehane¹, v katero je pač zahajal tudi sam Kara Đorđe, saj vodi od tu do njegovega konaka kamenit tlak. Pa tudi gostilničar je prijazen čika, ki nas kaj kmalu postreže z vročimi čevapčići in nam pove, da se dobi opoldne »taze pečena prasetina«. Prav radi mu obljubimo, da se vrnemo k njemu, za zdaj pa ga preпустimo drugim gostom.

¹ Mehana = gostilna.

II.

Nas vabi ponosna stavba vrh Oplenca, na katerega gornjem delu leži kraj Topola. Takoj nad Topolo pridemo po lepi peščeni poti do kamenite ograje, ki v razdalji 50 m opasuje stavbo. Skozi park, ki deloma še nastaja, se napotimo do nje. Cerkev sv. Đorda je to, zidana iz belega rezanega kamena po vzorcih srednjeveških srbskih samostanskih cerkva. Nemo in veličastno se dvigajo z bakrom krite kupole. Tiho je kroginkrog, še ptičji spev, ki se glasi iz parka, je kakor zaglušen v tej splošni tišini.

Saj je cerkev sv. Đorda na Oplencu grobnica, ki jo je l. 1912. sezidal pokojni kralj Peter I. za umrle člane rodu Karađorđevića. In ves hram božji in njegova okolica diha veličastvo, za katerega namen je postavljen.

S svetim spoštovanjem stopimo v cerkev. Tih somrak nas objame in v svetem začudenju obstanemo.

Svetovna vojna je prekinila notranjo zgradbo cerkve. Po vojni nadaljuje delo, ki ga je začel oče, njegov sin, kralj Aleksander I., in to z velikim razumevanjem in umetniškim ukusom. Vso notranjost cerkve bodo pokrili mozaiki — slike, sestavljene iz brušenih barvnih kamenčkov in zlatih ploščic. Mozaiki predstavljajo štiri evangeliste, ki so že gotovi, razne svetopisemske osebe iz starega in novega zafkona ter so posnete po znamenitih umetniških slikah, s katerimi so dali v srednjem veku krasiti stene cerkva srbski vladarji iz rodu Nemanjićev. Tako se združijo v tej cerkvi in ohrani v njej vse najlepše, kar je ustvarila srednjeveška srbska umetnost. Ti mozaiki bodo gotovi v 2 do 3 letih, a polagajo se od l. 1926. dalje.

Nepokrit ostane beli rezani in obrušeni kamen, iz katerega je cerkev zidana, le pri stebrih, ki jih je šest po osem metrov visokih in ki nosijo kupole. Stebre krasi zgoraj štirje beli dvoglavi orli, pod veliko srednjo kupolo pa visi bronast obroč, ki bo nosil vse vojaške zastave srbske vojske iz vojn v letih 1912. do 1918.

Tako bo cerkev veličasten spomenik srbske slave za osvoboditev jugoslovenskega rodu in najprimernejši kraj, da počivajo v njem smrtni ostanki voditeljev tega slavnega pokreta.

Karađorđeva kula in stara cerkev v Topoli.

Mehana (gostilna) v Topoli, v katero je zahajal Kara Đorđe.

Klišeje je iz prijaznosti posodil g. dr. Milan Glavinić, šef odseka min. prosvete, za kar se mu uredništvo toplo zahvaljuje.

V kamenitem cerkvenem podzemlju je prostrana grobnica. Tu je našla svoj večni mir vrsta odličnih in najodličnejših članov vladarske roduvine Karadorđevićev. Razen kralja Petra I. Velikega Osvoboditelja počivata tu njegova otroka Milena in knez Andrej; tu so ostanki znamenite dobrotvorke Srbije, kneginje Ljubice; ostanki kneza Aleksandra, vladajočega v Srbiji od 1842. do 1856. leta; pa Jelene, soproge Kara Đorđe. In še drugih.

Le en grob iščeš v tej grobnici zaman: to je grob velikega začetnika srbske svobode Kara Đorđe samega. Ta grob najdemo v mali, skromni stari cerkvi izpod parka, ki obkroža veliko novo cerkev, v gosti senci starih dreves. Tu sem so položili truplo velikega vojvode leta 1817., a brez glave, kakor so ga bili pustili zarotniki v Radovanju; glava je bila položena v grobnico šele kasneje. — Ko bo nova cerkev dogotovljena, bodo tudi Kara Đorđevi posmrtni ostanki združeni s posmrtnimi ostanki njegovih potomcev, in sicer v posebni krsti, izklesani iz enega samega kamna. Ob njegovi strani bodo položeni v ravno tako krsto posmrtni ostanki kralja Petra I. Osvoboditelja.

To so spominki slave na Velikem Oplencu. Poleg teh veličastnih sta v Topoli še stari Kara Đorđev konak in njegova vojašnica, ki sta oba namenjena za muzej, v katerem bodo shranjeni spomini iz osvobodilnih srbskih vojn.

III.

Poleg spominkov iz preteklosti se razvija na Malem Oplencu življenje, ki hoče v miru koristiti današnjemu in bodočemu rodu.

Od nove cerkve nam gre pogled na južno, južnozapadno in južnovzhodno stran Oplenca. Tu je kraljevo posestvo. Drevored jablan in hrušek vodi od cerkve do dvorca, postavljenega v sredo zelenja in cvetja v razsežen park. Od dvorca samega se polagoma spušča cvetni hodnik s kamenitim stebriščem k vili, v kateri stanujejo kraljeviči, kadar je kraljeva rodbina na Oplencu. Kakor je preprost sam dvorec, tako je preprosta tudi ta vila, sezidana v slogu seljačkih hiš. Pred vilo imajo kraljeviči tudi svoje igrališče. Poleg teh poslopij je na kraljevem posestvu še hiša, v kateri prebiva svečenik in ki je

Vojašnica kneza Aleksandra Karađorđevića v Topoli.

bila po vojni zatočišče kralju Petru I. in današnjemu našemu kralju.

Celo kraljevo posestvo na Oplencu pa je velika kmetija, znabiti med najboljše urejenimi v vsej državi. Že Kara Đorđe in za njim knez Aleksander Karadorđević sta imela tu svoje vinograde, ki sta jih gojila z veliko vnemo. Za Kara Đorđe se ve, da je sam kopal v vinogradu, sam obrezaval in vezal, sam urejeval svojo klet in sam nabijal obroče na sodih. Danes kralj Aleksander nadaljuje to delo, ki so ga začeli njegovi predniki.

Vse posestvo meri kakih 130 hektarjev, na katerem je največ šume, samega vinograda pa je nad 20 ha in je zasajenih v njem že nad 100.000 trt. Vinograd nameravajo razširiti, da bi bilo v njem do pol milijona trt, na posestvu samem pa zgraditi najvzornejšo klet. Tu naj bi se učila umnega

kletarstva bližja okolica, kot vzor pa naj bi služilo kletarstvo v njej vsem vinorodnim krajem naše zemlje.

Poleg vinarstva se goji živinoreja, posebno ovce; v načrtu pa je večja žrebčarna, ki naj bi vzgojila vrsto, primerno podnebju in ozemlju.

Gospodarstvo na tem posestvu je kraljeva skrb. Kraljica pa se zanima zlasti za kuretino, med katero goji poleg domače perutnine tudi posebne vrste.

Kraljeva rodbina se rada bavi na tem posestvu in zlasti jesenske bratve v vinogradu ne zamudi nobeno leto. Tu živi srečno življenje kmetskega posestnika in posetniki, ki so bili kraljevi gosti, pripovedujejo, kako se kralj na Oplencu najrajši razgovarja s seljaki. In prav pogosto se zvečer po šumadijskem običaju peče v bližini dvorca na ražnju prašiček, pura ali goska za kraljevo mizo, kraljeva družina pa posedla pri ognju v razgovoru s svojim spremstvom in s seljaki.

Tako hoče današnji naš miroljubni vladar, da bodi Topola s svojo okolico žarišče miru in zadovoljstva, od koder naj izhaja delo za gospodarski razvoj države k njenemu blagostanju, kakor je svoj čas bila ta okolica žarišče, od koder je izhajalo delo za osvoboditev Jugoslavije.

Kraljev dvorec na Oplencu (v ozadju cerkev sv. Đorđa).

PO KUČERI — T. B.:

Zgodba o zgodnjem Jurčku.

Vera je v četrtem razredu meščanske šole. Namenila se je vstajati ob petih kot ptički in mlekarice. Uči se za malo maturo. Njen mlajši brat Jurček nima skrbi, čeprav je gimnazijec. Saj nima ničesar skaziti, zakaj bi ne priznal! Ponavljalni izpit še ni, da bi se svet podrl!... Če pa človek obsedi po božji volji še eno leto v istem razredu, tudi še ni nič nečloveškega. Proti božji volji še las ne pade z glave. Človek mora biti vdan kristjan, kajne? Kar pa zadeva vstajanje zjutraj... i rad, prav rad. Samo pokličite me! Seveda samo od pol osme naprej. Ali ni spanje edini užitek, ki zanj ni treba nič plačati, pa bi se mu pregrešno odrekel? Če je Vera tako neumna — kakor ji drago! Seveda, samo da bi se imela s čim postavljati pred strici in tetami.

Marko bi rad videl takole šolsko konferenco. Lepa komedija, ne? In tisti opomini v dijaški knjižici! Taka predpotopna navada v današnjem prosvetljenem veku! Neverjetno, kaj vse minister učiteljem

dovoli. Tudi Jurčku so ga poslali od prve konference. Zlobneži so mu jih naprtili kar pet. Sam za svojo osebo bi si prav malo storil iz tega, da ni na svetu nespametnih ljudi — v prvi vrsti so seveda starši — ki vzamejo vse zares.

Da bi imel že mir pred večnim negotovanjem in da bi Vera ne počila od napuha, je sklenil Jurček, da bo tudi vstajal. No, to je res strašno težka reč, takole vstajanje! Budilko si naravna na šest, to je vsa umetnost.

Volja je bila dobra, račun pravilen, namen tudi ——— a blago- dejna toplota postelje je bila čez vse. Ko je budilka na omari za- drdrala, je bil Jurček v istem hipu kakor maček pri njej. Svoj živ dan bi si ne mislil kaj takega o sebi (pa ima v telovadbi samo zadostno!). V naslednjem trenutku je že užival udobnost in razkošje postelje.

V šoli je bil seveda polom. Doma je zaman pripovedoval očetu, da je znal vse razen ene besedice, da je beležnico izgubil spotoma, da se profesor maščuje, ker mu je nekoč popravil napako. Težko je go- voriti s takim očetom. Še do besede ti ne da, ampak vihti šibo, naj pade kamorkoli. Ni je druge pomoči, Jurček bo zares moral začeti vstajati, medtem ko bo profesor sanjal sladke sanje. Poprosi Vero, naj ga zbudi. Da ji neomejeno pooblastilo. Naj ne izbira sredstev, da ga le dobi iz postelje! Vera je neverjetno uslužna:

»Za ušesa in za lase te tudi smem?«

»Oh, še prosim te.«

»In vodo...?«

»Vse, prav vse. Kar nič se ne pomišljaj! Prošnje, groznje — ni- čemur ne verjemi! In usmiljena mi ne bodi! Saj veš, da bom vse pre- klical, pa ti se ne daj!«

Vera je vstala pol ure poprej. Z velikansko naslado je vzdramila dečka, malo da ga ni stresla iz kože.

»Mir daj, pravim!« je jezno zarenčal.

Vera žari od veselja, zakaj sedaj sme rabiti prisilna sredstva. Pri- vleče ga za ušesa na beli dan. Jurček jo zmerja s čoprnico. Naj mu da mir, če hoče odnesti zdravo kožo.

»Spomni se včerajšnjega dogovora! Vse smem, da te le dobim iz postelje; sam si me prosil.«

Vzame mu pernico. Jurček se pokrije z rjuho. Vera ga na vso moč vleče za nogo. Pa kaj, komaj izvlečeš polovico telesa in sežeš po drugi nogi, že ti mrcina brčne, pa je spet ves na postelji.

»Mati zakliče pridne fantiče,« poje Vera težko sopeč in jame raz- dirati posteljo. Jurček vidi, da postaja položaj obupen. Brca, praska, pljuje in grozi. Vera ne odgovarja. Rjuho drži pred seboj kakor ščit in nadaljuje s svojim razdiralnim delom. Cel kup je že na tleh. Jurček leži v praševih se razvalinah. Krčevito se drži slamnjače in se da ž njo vlačiti po sobi.

»Pusti, pravim!« grozi Vera.

»Za ves svet ne!«

A vendar je moral dati ceneje. V naslednjem trenutku je prišla slamnjača na vrh in ponesrečenec spodaj. Ugodno priliko je porabila treska v tleh in se mu nekam zarila. Jurček zastoče, potiplje ogroženo mesto in spusti svoj brod.

»Spal bom pa spal bom, pa magari stoje,« zatrjuje Jurček, leže v kot na hlače in se pokrije s suknjičem.

»Zadnja pomoč je požarna bramba,« pravi Vera in odločno izliva nanj vodo iz umivalnika. »Mogoče se le zaveš.«

Zavedel se je in tulil kakor bivol, da je stopil v sobo papa in oba pošteno zlasal. Potem pa je Jurček gledal, da je čim najhitreje zopet smuknil v posteljo.

* * *

Jurček je prišel iz šole zelo nataktnjen. Letos ima res smolo. Očita Veri, da ni izrabila vseh sredstev. Pri dobri volji bi ga bila gotovo dobila k mizi, da je bila le malo odločnejša. Ko pride spet opomin, se bo njej zahvalil. Prosi jo, naj poskusi vnovič.

»Kaj ti ne pride na misel! Ali naj zato vstajam, da se mučim s teboj, namesto da bi se učila? In da me papa potem še zlasa! Hvala lepa!«

Jurček razpisuje nagrado dveh dinarjev za tistega, ki ga pripravi do tega, da vstane ob petih. »Jaz že ne,« se odreže Vera. Jurček poviša nagrado na pet dinarjev in na kovača. Vera noče niti slišati.

Naslednjega dne ob petih naravna Vera Jurčkovo uro na četrtno osmo. Prav tako premakne obe budilki in stensko uro. Nato si dene klobuk na glavo.

»Vstani, lenuh, četrtno osmo!« zavpije zaspancu na uho.

»Jojmene, četrtno osmo?« vzdihne Jurček in odskoči kakor pero, »ni mogoče!«

»O, seveda ne! Poglej na uro!« odgovarja Vera in si pripravlja knjige. Jurček je nejeveren. Pogleda na svojo žepno uro.

»Primojdunaj, res je!« Pa še računsko nalogo moram od koga prepisati.«

Podpira si glavo, veke se mu zapirajo. Razmršeno glavo naslanja na blazino in premišljuje, kako bi se še spalo. Kdo si je neki izmislil to neumno vstajanje?

»Ali naj grem po papana?« vprašuje Vera.

»No čakaj vendar, saj že vstajam,« momlja Jurček, »ti si res pravi rabelj.«

Ves ozlovoljen vstaja. Z zaprtimi očmi vleče nogavico na nogo, potem pa obsedi nepremično. Druga noga je še vedno bosa.

»Tako mi je slabo . . .,« stoka, »zdi se mi, da pri najboljši volji ne bom mogel v šolo. Škoda, tako sem se veselil računstva.«

In že se odpravlja nazaj v posteljo. Vera pritisne na kljuko, da ga zatoži.

»Čakaj vendar, kaj pa ti je danes, da si taka?«

Jurček se zložno oblači. Po dolgem oblačenju hoče k zajtrku. Vera sname klobuk.

»Malo boš še počakal, gospodek. Dve uri se boš še učil. Sedaj je šele pet. Razpisano nagrado sem si zavoljo varnosti kar sama vzela iz tvojih hlač.«

»O ti navihanka,« zavrisne Jurček, »vrag vzemi tistega kovača!«

In preden bi naštel do deset, je Jurček v postelji.

* * *

Pripisek. Na koncu šolskega leta je Jurček razveselil papana s petimi nezadostnimi redi. Oče se mu je izkazal hvaležnega: dal ga je v zavod, kjer prav posebno pazijo na lenuhe.

Prvi dan na Japonskem.

Predragi Zvončkarji!

Tokio, 20. oktobra 1929.

Kar čudite se, kolikor se hočete! Glej ga, glej, kdo nam pa zdaj piše kar z Japonskega? He! Na konec pisma pogledajte, pa boste videli, kdo. Tudi Nace Zaletel je svoje dni čital »Zvončka«, pa še kako rad. In bi ga še danes, če bi ga mogel dobiti v teh čudnih krajih, kamor ga je zanesla usoda. E, morda bo kdaj tudi kdo izmed Vas prišel lès, vse je mogoče na svetu. Potem se bo gotovo spomnil na svojega predhodnika Naceta in na njegovo današnje pismo...

Le pazno ga preberite!

Dolgo (skoro leto) sem se klatil med Kitajci, končno sem se pa vendar odločil: vkrcal sem se in po dolgi vožnji srečno prispel v Jokohamo, važno japonsko пристanišče, čez katero je pred nedavnim letel junaški zrakoplov Zeppelin. To mesto leži v deželi, kjer ni divjih zverin, kjer gosonice — sviloprejke jedo murvino listje kar iz roke, kjer so vrtovi tako majhni, da jih preskoči lahko vsak otrok.

Zdaj Vas bo pa gotovo zanimalo, kako sem preživel prvi dan v deželi papirnatih hišic in lotosovega cvetja.

Komaj sem stopil na kopno, že me je obstopilo dvajset do trideset vpijočih in razgrajajočih žoltili kulijev (postrežčkov). Od sile prijazne obraze so delali in nad vse smešno so se pačili, gotovo zato, ker nisem razumel njihovega žlobudranja. Vedel pa sem iz raznih potopisov, ki sem jih vestno prečital, ko sem nastopil dolgo potovanje, da so to možje, ki vozijo potnike v lahkih dvokolesnih vozičkih — rikšah.

Nisem imel volje, da bi se peljal, zato sem jim obrnil hrbet in sem skočil urno v kigo — nosilnico. Dva moža sta me naprtla na rame in me nesla v glavno mesto Tokio. Malo počasi je šlo. Zibala pa sta me tako prijetno, da mi je delalo guganje veliko zabavo in da sem skoraj sladko zadremal.

Zvečer ob 6. uri, pozno je že bilo, sta me nosača odložila pred hotelom »Pri črešnjevem cvetu«. Skočil sem po stopnicah in sem se grozno prestrašil, ko je padel na vrhnji stopnici star mož pred mano na nos. Priskočiti sem mu hotel na pomoč in pomagati nesrečniku na noge. Toda, glej ga spaka, baš o pravem trenutku sem še opazil, da se mu ni prav nič pripetilo. Samo pozdravil me je na svoj, japonski način. Odkril sem se mu evropski in stvar je bila v redu.

Star sluga mi je odkazal v hotelu sobo. Eno steno je odrinil na stran in stal sem v štirioglatem prostoru. Smešno! Stolov, mize, postelje ni bilo nikjer. Samo preproga iz riževe slame je ležala na tleh.

Ko sem si opomogel od presenečenja, je stopil sluga predme in mi rekel: »Dovolite mi, gospod, da se požurim in vam pripravim kopel!«

Nič nisem imel proti temu, da bi se po dolgotrajni vožnji okopal v mrzli in topli vodi. — Toda ko sem stopil v leseno okroglo kopalno kad, sem mislil, da stojim v grozovito vročem kuharskem loncu na razbeljenem štedilniku. Zavpil sem od bolečin! Pa je že prihitel od nekod čokat Japonec, ki mi je z dlanjo zaprl usta, me potisnil pod vodo in me pričel drgniti in krtačiti, da sem se naposled dvignil iz kadi rdeč kot kuhan rak in ves onemogel. Lepa reč, tole!

Postal sem strašansko lačen in odhital sem, kar so me nesle noge — v jedilnico. Zdaj pa poslušajte, kaj sem jedel! Kurjo juho s korenicami, jeguljo z gobami, dušene lotósove korenine, surovo zelje,

pečeno gosko, ribjo omeleto, zelene oranže, postrvi, riž s kuhanim poprom, soljene mešlone, ocvrte golobe in kumare. Na vse to sem pil čaj in končno še sake (riževo vino). Obilno kosilo, kaj? Toda od vsake jedi sem dobil le toliko, kolikor lahko spravimo v malo večji naprstnik. Japonska gospodična, ki mi je stregla, mi je postavila vso to robo na 15 cm visoko lakirano mizico. Klečal sem pred tem

nerodnim pohištvom in moral jesti namesto z vilicami in nožem — z dvema tenkima lesenima palčicama.

Ker je bilo že pozno, sem takoj po večerji legel na slamo in se, dobesedno povedano, zaril v svojo posteljo. Komaj sem pošteno zadremal, se mi je zdelo, da mi je nekaj mokrega padlo na obraz. Ves v strahu sem se vzravnal in sem videl, kako je žvenketal in poskakoval na mali mizici, ki mi jo je malo prej prinesel sluga, kozarec za vodo in razlival svojo tekočino naokrog. »Strahovi!« sem mislil in bled kot smrt sem zakričal na pomoč. Rumeni služabnik je takoj prihitel v sobo in me vprašal: »Kje pa je tat, gospod?« »Saj ni tatu, kaj naj bi mi pa vzel. Toda, poglej!« — In pokazal sem mu začaran kozarec in mizico, ki sta plesala sem in tja kot bi bila obsedena.

Smejoč se mi je odvrnil: »Gospod, to ni nič hudega. Majhen potres! To se zgodi pri nas vsako noč parkrat!«

Z mojim mirom je pri kraju. Dolgo ne bom ostal v tej trepetajoči deželi; njena tla se mi zde preveč nezanesljiva! Ko bom zopet kje drugje, se bom že še oglasil.

Do takrat pa Vas pozdravlja vse vkup

NACE ZALETEL,
svetovni potnik.

JULIJ NARDIN:

Motor na milo.

Moj sosedček je prišel drugič že sam v delavnico. S seboj je prinesel veliko škatlo, ki jo je komaj objemal.

»Gospod, napravil sem nekaj. Čakajte, pokazem vam!«

Odprl jo je in iz nje jemal razne fantastične figure in jih deval na mizo.

»Veste, vse te igrače stojijo na vodi, kakor vaše, ki ste mi jih pokazali.«

Šel je h kadički, ki je ležala polna tekočine na mizi, in je polagal svoje stvore oprezno na mokro gladino.

»Glejte to gos, kako lepo plava! Pa veste: ta gos ni gos, temveč labod, ker ima dolg usločen vrat. Vidite želvo? Leži na vodi kakor muha, dokler je riba ne pogoltna. Tudi sani sem napravil, pa z jadri. Če piham vanje, drčijo po vodi. Vidite! Ni imenitno?«

Tako mi je razlagal... In bilo je potrebno, da sem spoznaval izdelke njegove umetnosti, če sem hotel vedeti, kaj prav za prav predstavljajo. Kako bi sicer mogel vedeti, da je paragraf, stoječ sredi polkrožnega loka, veličasten labod? Na razstavi modernih umetnikov bi dobil gostovo prvo nagrado, sem si mislil.

Na svojega laboda je bil najbolj ponosen. Zato sem sklenil, da mu ga oživim.

»Opremiti ga hočem z motorjem, da bo veslal sam daleč po tekočini.«

Pogledal me je nejeverno. Mislil je, da se šalim.

»Najbrže na paro, na bencin ali celo na elektriko?«

»Ne, ne, le s prav lahkim motorjem na milo.«

Vzel sem majhen odrezek pivnika, ga namazal z milom in obesil labodu na vrat. V trenutku, ko se je papir dotaknil vode, je labod švignil do roba kadičke, kakor bi ga bil kdo potisnil v tisto smer.

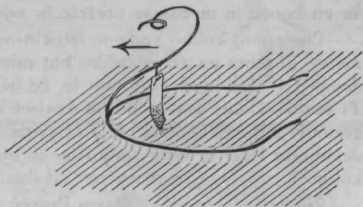
»To je res čudno! To je čarovnija!«

Izpregovoril je tako resno, da mi je šlo na smeh.

»Kaj morda ni res?«

»Ne, ne! Čudeži in čarovnije se godijo samo v pravljicah. Pojavi v naravi so vsi le igra naravnih sil, ki delujejo po stalnih, nespremenljivih zakonih.«

Moral sem mu razložiti.

»Misli si hudo napeto opno iz kavčuka, na njej pa prilepljen tvoj žični polkrog. Kaj bi se zgodilo, če bi na eni strani tega postala opna šibka kot pajčevina? Ali ne bi potegnil drugi del opna, ko bi se krčil, za seboj tudi tvojega laboda? Isto je z vodeno mrežo, na kateri leži žica. Tam, kjer se milo topi, se napetost površja zmanjša, da prevlada ona na drugi strani, kjer se površje krči in potegne s tem tudi tvoje tiča.«

Gledal je, poslušal in se zamaknil... Znašel se je ob jezeru, na katerem je njegov labod rasel in rasel. Končno je postal tolikšen, da ga je lahko zajahal. Na gladkem površju se je zibal na enem in istem mestu, kakor bi bil tam priklenjen. To mu je bilo premalo, naveličal se je. Ko pa je vzel iz žepa kos mila in se z njim dotaknil vode od zadaj, je začel polzeti naprej in naprej hitro, tiho, brez šuma. Ustavil se je šele, ko je milo dvignil iz vode... Takrat se je tudi vzdramil.

»Zadnjič ste mi obljubili povedati, koliko žice je treba za sani, ki bi me nosile.«

»Res je! Ker te zanima, boš kmalu izvedel. V ta namen hočem obremeniti to en gram težko mizico, ki plava na obroču z obsegom dveh decimetrov. V njeno vdrtno hočem spuščati vodo, kapljico za kapljico. Vidiš, kako postaja brazda pod kolobarjem čedalje globlja. Še en konec in mreža se pretrže in mizica se potopi.

Poglejmo, koliko vode je izteklo na njo. Točno en kubični centimeter, ki tehta en gram, toliko kot mizica sama. Tedaj pride na vsak decimeter žice in sicer toliko le, če bi bila sama breztežna. Ali veš, Ti tehtaš, kakor praviš, okrog dvajset kilogramov, to je dvajset tisoč gramov. Potemtakem bi rabil za svoje sani najmanj tolikokrat po en decimeter žice, in sicer toliko le, če bi bila sama breztežna. Ali veš, koliko je to? Dva tisoč metrov ali dva kilometra.«

Žalostno je zmajal z glavo. Preveč se mu je zdelo. Videl je, da ne bo mogel napraviti takšnega vozila, da ne bo mogel tekmovati z drsalci po vodi.

• »Seveda, kar gre v malem, se ne posreči vedno v velikem.«

Molče je pospravljaj svoje proizvode. Potem je objel škatlo in šel, kakor je bil prišel.

Kdo pa je ta? ...

*Kdo pa je ta, kdo pa je ta,
ki prede brez prediva
in vsako jutro brez vode
na pragu se umiva?*

ZELENI PTIČ

PRIPOVEDKA

Z lesorezi ilustriral E. JUSTIN

Zatopljena v to skladnost in bliščobo je perica zdajci začula glasen trušč in nad njo se je odprlo okno iz kristala. Na hitroma se je skrila za kopo zelenja, da je ne bi kdo videl, sama pa da bi mogla opazovati osebe ali bitja, ki se za trdno bližajo.

Bili so trije nenavadni, drobnomili ptiči, eden ves zelen in svetel liki smaragd. V njem je perica, kakor se ji je dozdevalo, videla tistega, ki je bil po splošnem mnenju vzrok trdovratne boleti nesrečne kra-
ljične. Druga dva perotarja nista bila niti oddaleč tako ljubka, čeprav sta bila vsekakor izredna. Z laгодnim poletom so prišušтели, se spu-
stili na topazno kadunjo in se potopili vanjo.

Čez trenutek so niknili iz prozornega krila bistre vode trije pre-
lepi mladeniči, tako brhki in beli, da so nalikovali trem hodečim
mojstrskim kipom marmora, rdečka-
sto nadahnjjenega. Perica si je doume-
vala, da zre nesmrtné duhove ali ne-
beške angele. Trije krasotci pa so bili
brž iz vode in so se ročno oblekli v
sijajne oprave.

Najzaljši med njimi je nosil sma-
ragdno krono na temenu in ostala dva
sta se mu klanjala kakor neomejene-
mu gospodarju.

Vsi trije plemenitniki so krenili
v obednico in se usedli za bliščobno
mizo, ki je bila zanje pogrnjena. Ne-
vidna, očarljiva godba jih je pozdra-
vila ob prihodu ter jih zabavala med
jedjo. Sužniki in služniki, takisto ne-
vidni, so čudežno prinašali in odnašali krožnike. Vse to je motrila
perica, ki se je neopaženo pritihotapila za tremi gospodi in pritajeno
ždela za zagrinjalom.

Odondod je mogla ujeti nekaj pomenka in razumeti, da je naj-
lepši med temi mladeniči dedič kitajskega cesarstva, drugi njegov
tajnik, a tretji njegov najljubši oproda. Bili so zakleti in čez dan pre-
tvorjeni v ptiče, samo ponoči so zadobili svojo prirodno postavo, če
so se poprej okopali v vreleu.

Zvedava perica je nadalje doznala, da carjevič s smaragdno krono komaj kaj prigrizne, četudi sta ga družnika nudila z jedmi. Videti je bil zamaknjen in otožen, tedaj pa tedaj se mu je utrgal globok vzdih iz prelestnih prsi.

IV.

Letopisi, po katerih posnemam to zgodbo, poročajo, da je po tej obili, a neveseli pojedinji smaragdni princ vstal kakor iz sna in pozvzdignil glas, rekoč:

»Tajnik, prinesi mi skrinjico mojih zabav«.

Tajnik je skočil na noge in se urno vrnil s predragoceno skrinjico, kakršne še niso videle umrljive oči. Princ je segel po skrinjici, jo otvoril in precej časa strmel vanjo. Zatem je vzel iz nje neki trak. Poljubil ga je, se nežno razjokal in izustil te besede:

»Aj trakec moje gospe! Ko bi jo mogel zdaj videti!«

Trak je položil nazaj in pobral iz zabožčka prevezo. Pritisnil si jo je na ustnice in kliknil:

»Aj prelepa preveza moje gospe! Ko bi jo mogel zdaj videti!«

V kratkem so se princ in oba spremnika umaknili v svoje spalnice, perica pa si ni upala za njimi. Ker je bila sama v jedilnici, je pristopila k mizi, kjer so bili domala še nedotaknjeni tečni oblizki, zakuhe, ovočje in žlahtna, šumeča vina. Toda spomin na tajnostni glas in nevidno roko jo je krotil, zato se je zadovoljila z gledanjem in duhanjem. Da bi ojačila ta nepopolni užitek, se je naposled postavila med mizo in kraljevičev stol. Takrat sta jo dve nevidni roki pritisnili za rame in skrivnostni glas je velel:

»Sedi in jej!«

Slušala je ter uživala z neznansko slastjo. Pri tem pa je trdno zaspala. Ko se je predramila, je bil že velik dan. Ozre se okoli in vidi, da sedi pod drevesom, kjer je želela lupiti pomarančo. Tu je bilo tudi perilo in izgubljeni sadež.

»Morda so bile samo sanje?« si reče in zatoči pomarančo, da bi ji mogoče vnovič pokazala pot proti dvorcu kitajskega cesarja. Toda pomaranča se je samo nekoliko povalila ter se ustavila kakor vsaka druga pravdanska pomaranča. Zato ji je slekla žolto obleko in jo použila. Toliko da je še dvomila, da se ji je sanjalo. Vendar je pohitela poročat kraljični.

V.

Medtem ko so se vršili dosedanji dogodki, v sanjah ali resnici, je srečna kraljična, izmučena od tolikega plakanja, zasnula in spala vse do belega dne. Bilo je že osem, ko je vsakdo pokonci in je že zajtrkoval, toda princesinja je še vedno ležala.

Njena ljubljena dvorjanka je smatrala novice, ki jih je pravkar slišala, za toli zanimive, da se je osmelila stopiti v spalnico in zaklicati:

»Gospa, gospa, predramite se in veseli bodite! Nekdo vam prinaša novic o zelenem ptiču«.

Princesinja se je zbudila, si pomela oči in rekla:

»So se mar vrnili modrijani, ki so šli v sabajsko deželo?«

»Nič takega. Vesti prinaša ena peric, ki čistijo solzne robce Vašega Visočanstva«.

»Tak naj hitro vstopi!«

Ta je že čakala za durmi. Takoj je pričela praviti prav točno in ročno, kar se ji je naključilo.

Ko je kraljična slišala o zelenem ptiču, ki se je v kopeli spremenil v lepega carjeviča, je kar zagorela od veselja. Nebeški smehlaj ji je zaigral na ustnah. Osobito jo je radostilo, da carjevič tolikanj vzdihuje po njej. Od zadovoljstva je objela perico in družico ter poskakovala v objestnem veselju.

»Zdaj se pač smem imenovati srečna kraljična«, je govorila. »Princa nisem videla, pa mislim, da je lep. Nisem govorila z njim, a preverjena sem, da je hraber in pošten«.

»Gospa«, je rekla perica, »princ ima tako blag in nežen obraz, da ga je milo gledati. Tajnik pa tudi ni kar si bodi. Vendar sama ne vem zakaj: meni se je oproda najbolj v srce zapisal«.

»Ti se poročiš z oprodo«, je odvrnila princesa. »Moja družica pa naj si vzame tajnika, če jo je volja. Obe bosta mandarinki in moji dvornici. Tvoje sanje so bile istinite. Srce mi pravi tako. Zdaj pa gre za to, da odčaramo vse tri ptiče.«

»Kako pa naj to storimo?« ji seže družica v besedo.

»Jaz sama pojdem«, veli princesa, »v palačo, kjer živé, in tam se bo že videlo. Ti mi boš pot kazala, peričica«.

Ta je bila prej pozabila povedati konec. In sedaj je razložila, da ne more biti za kažipota.

Princesa je nekaj časa premišljala, potlej pa rekla družici:

»Stopi v mojo knjižnico in mi prinesi »Sodobne kralje« in »Zvezdoznanski koledar«.

Ko sta ta zvezka ležala pred njo, prične kraljična prevračati liste, nato pa na glas prečita le-te vrstice:

»Isti dan, ko je umrl kitajski cesar, je njegov edinec, ki bi ga moral naslediti, izginil z dvora in iz vsega kraljestva. V mnenju, da je mrtev, so se njegovi podložniki podvrgli tatarskemu kanu«.

»Kaj sklepaš iz tega, gospa?« reče družica.

»Kaj naj sklepam drugéga, kakor da je tatarski kan urekel mojemu princu, da bi se polastil njegove krone? Zdaj šele razumem, zakaj tako mrzim tatarskega kanoviča«.

»Razlaga nič ne pomaga. Odpomočka je treba«, de perica.

»Prav na to mislim«, doda kraljična. »Oborožene zaupnike pošljemo na vsa križišča, koder utegnejo priti sli, ki jih je tatarski kanovič napotil k svojemu očetu po nasvet o zelenem ptiču. Pisma

„Nekdo, ki je bil zraven“:

Reševanje „Divje race“.

Naš parnik »Rešnik«, z močjo kakih osem ton, je odplul s potniki in s približno pet ton papirja iz Nove Fundlandije proti Londonu. Nepretrgano viharno vreme je napovedovalo težavno vožnjo, a vrh tega je prinesel brezžični brzovjav obupno poročilo s parnika »Divja raca«, da se z velikim naporom bori z viharji kakih osemdeset milj vzhodno od nas.

Radijsko usmerjevalo nam je omogočilo izslediti položaj »šepaste race«. Hiteli smo s polno paro in jo okoli petih popoldne zagledali, tavajočo in omahujočo, na odprtem morju.

Mahoma smo napravili z njo brezžično zvezo. Zvedeli smo, da je to parnik z deset tisoč ton prazne teže, na poti iz Norveške v Novo Fundlandijo, ki se mu je pred desetimi dnevi zlomil vijak, na kar ga po mili volji sukata neizprosni veter in morje. Več ladij mu je poskušalo pomagati, ali zavoljo neprestanih viharjev ni imela nobena uspeha. Vkljub temu je sklenil »Rešnik« iznova poskusiti in kapetana sta se dogovorila, da bomo počakali do naslednjega dne in morebitnega boljšega vremena.

Jutro je pa prineslo še močnejšo nevihto, burnejše morje in silovitejše vetrne sunke. »Rešnik« je imel nevarno nalogo, držati pred očmi svojo tovarišico in hkrati paziti nase.

Ko se je vreme ublažilo, smo ukrenili vse mogoče za pritezanje. Na krovu smo postavili težke jeklene kable, reševalni škripci so zastrleli z ladje in gonilne vrvi so bile na svojem mestu. Opremili smo jih s probkovnimi oblami, približno trideset čevljev drugo od druge. Konec vrvi smo pričvrstili na prazno bačvo, ki smo jo nameravali splaviti k »Divji raci«, čim bi se vihar polegel.

Vihar je gnal poškodovani parnik proti vzhodu z brzino kakih štirideset milj na dan in »Rešnik« je imel mnogo težav, da je ostal v stiku z njim. Razburkano morje je neprestano pljuskalo na naš krov, mornarji so padali po tleh, valovi so nam odnašali orodje in naprave, dočim je »Divja raca« stala zdaj na glavi, zdaj čepela na repu ali pa butala s silo sem ter tja.

Proti poldnevu naslednjega dne se je vreme nekolikoboljšalo in »Divja raca« je spustila v morje motvoz, privezan na bačvo. Ko se je odmaknila kakih sto metrov od te bačve, smo zasukali »Rešnika«, da bi pobrali vrv.

Dvakrat smo brezuspešno poskusili ujeti s kljukami bačvo. »Divja raca« nam jo je bliskoma potegnila izpred rok in morali smo pričeti na novo. Sedaj se nam je posrečilo spraviti bačvo na naš krov. Med navdušenim vzklikanjem je šla vrv iz rok v roke, na kar smo jo privezali za petnajst centimetrov debel kabel, ki naj bi nas vlekel k »Divji raci«. Ali v usodnem trenutku sta potegnili ladij vsaksebi, motvoz se je pretrgal in vse naše prizadevanje je bilo uničeno.

Zdaj se je zasukal »Rešnik« v zavetrje nesposobne ladje in spustil v vodo svoje bačve in probkovino, vzdržujoč kar najspretnije položaj, da bi mogla »Divja raca« pluti ob motvozu. To je bilo zelo nevarno, kajti pohabljena ladja je plula mnogo hitreje nego mi, zato smo morali zelo paziti, da se ladji ne bi trčili, kar bi bilo za obe usodno. Tudi ta poskus se nam ni obnesel in ker je završal še hujši vihar in se bližala noč, nam ni preostalo nič drugega nego počakati jutra.

Napočila je druga noč nesreče. Naš parnik smo morali sukati po vetru in o polnoči smo prejeli radijsko poročilo z nesrečne tovarišice: »Bodite nocoj v bližini. Žice, ki držijo vijak, so pretrgane.«

Bilo je krasno poročilo, kakor vidite — obupen položaj za mornarja! Ako se vijak naglo ne pričvrsti, bo motovilil sem in tja po odprtem morju in naravnost izdril zadnji del ladje, tako da se bo morala potopiti. Rešilni čolni bi v takem viharju vzdržali kaj malo dlje nego snežene kepe v podzemskem ognju.

Toda pogum in mornarski duh sta obvladala položaj na »Divji raci«. Vijak so pritrdili na prejšnje mesto in nevarnost je bila odstranjena.

Naslednji dan smo morali obrniti vso pozornost na to, da smo obdržali »Divjo raco« pred očmi.

Pozneje so se razmere na videzboljšale. »Rešnik« je poskusil poriniti plav k drugi ladji. To se mu je deloma posrečilo, ali kmalu je izginil plav pod ladjo in ga nismo mogli več ujeti. Še enkrat smo menjali položaj in spustili, približavši se pohabljenki na petdeset metrov, drugo vrv v morje. Zopet je imela smolo, zamotala se je v vijak in se pretrgala na kose!

Medtem sta se vihar in morje polagoma pomirjevala in »Divja raca« je spustila v vodo čoln s štirimi možmi, ki jim je poveljeval drugi ladijski poročnik. Korajžen fant vam je bil ta drugi ladijski poveljnik! S sijajnimi besedami je navduševal svojo posadko, in ko se je prvo veslo zlomilo, je zavihtel rezervnega veslaču v roke, preden se je ta zavedel, kaj se je pripetilo. Nikoli nisem videl pogumnejšega dejanja.

Tačas smo držali naš parnik na vetru, da je ščitil čoln, in smo brizgali olje čez krov, da bi umirili morje. Trudeč se liki bobri, smo spravili motvoz v čoln, na kar je dospel na »Divjo raco«. A ko je bila že na krovu, sta ladji silovito butnili vsaksebi in vrv se je pretrgala. Srce nam je pokalo v prsih!

Še enkrat smo zasukali »Rešnika« vzdolž desetstisočtonske grmade nesreče — zdaj v zavetrju — in čoln mladega ladijskega poročnika je spustil drugo vrv v morje. Ladji sta si bili tako blizu, da je bila mala »orehova lupina« v nevarnosti, da jo prekipevajoče morje v tesnem prostoru prepljuska, in šele ko sta šli ladji vsaksebi in so spravili čoln na krov, so se nam živci pomirili.

Vkljub nevarnemu položaju je imel kapetan na »Divji raci« toliko časa, da je stoječ na mostu, snel svojo čepico in se poklonil dvema našima potnicama.

Parnika sta bila dovolj dolgo v takem položaju, da smo mogli spraviti naš jekleni motvoz srečno do soseda in ga pripeti »Divji raci« za sidrno verigo. Z vzklikanjem in hvaležnimi srci smo gledali, da so spravili kavelj

na pravo mesto in ga pripeli; nato smo zvezali parnika z devetdeset seznjev dolgo verigo in s sto in dvajset seznjev dolgo vrvjo iz jeklene žice. S tem se je pričelo naporno pritezanje.

Morje je jelo upadati in naša pritegnjenka je strigla po vodi liki besen bik na vrvi. Včasih smo jo izgubili izpred oči v žrelu širokega morja; potem so se zopet pojavili svetiljniki vrh jambor, ki so jim sledile barvaste luči, rdeče ali zelene, ko se je ladja nagibala splašeno sem in tja. Toda motvozi so držali in neutrudljivo smo orali po vodi.

Drugi dan je zopet pričel razsajati vihar in del naših stolpičev se je porušil. »Vse roke na krov« je zadonel ukaz. Privezali smo pomožne vrvi in škripece.

Ob štirih popoldne je narastel vihar z orkansko silo, vmes je padala težka toča in valovi so se dvigali liki gore. Nismo mogli naprej in kmalu so popokale vrvi na zadnjem delu naše ladje.

Razbremenjen in olajšan za desettisoč ton, ki jih je vlekel za seboj, se je naš »Rešnik« dobesedno prekucnil na glavo in zarinil nos v globoko, orjaško morje, ki je pometlo krov in odneslo ko bi trenil motorni rešilni čoln s seboj.

Na naše brezzično vprašanje, nam je sporočil kapetan »Divje race«, da njegova ladja ni v neposredni nevarnosti. Ker nam je pohajal premog, smo bili prezpogojno prisiljeni po šest in poldnevem naporu in strahu ustaviti nadaljnje reševalno delo. Odkurili smo jo s polno paro, a nesrečna »Divja race« je nadaljevala težavno vožnjo proti vzhodu. Preden smo se ločili, nam je poslal njen kapetan naslednje poročilo: »Sem potrpežljiv, toda zelo žalosten. Nisem pričakoval, da bi mi kdaj pomagala tako hrabra ladja. Zbogom.«

Vkljub temu se je ponesrečena ladja čez dva tedna srečno vsidrila na Azorih.

Nebeški mlinar.

Ta nebeški mlinar, lepa reč,
danes moko prav debelo melje,
dosti vreč ne zmorejo nebesa,
pa jo revež kar na zemljo stresa.
Celo noč že pada, pada, pada ...
Lepa zgoraj vaša je navada!
Vse je belo že, kaj bo iz tega,
saj nam sneg že kar do gleznjev sega!
Tam v nebesih naj se red napravi:
sveti Krištof naj kolesa ustavi,
sveti Krištof Jezuščka je nosil,
njega, Peter stari, bi poprosil,
on močan je, pa ti že pomore,
da nebeške ustavita zatvore.

Vera Albrechtova.

Trije kolači.

(Francoska pravljica.)

ekdaj sta živelata oče in mati, ki sta imela tri dečke. Njih življenje je bilo veselo in solnčno, dokler oče nekega dne ni zapustil doma in se ni nikoli več vrnil. Tedaj se je pa začelo žalostno življenje za zapuščeno mamo in njene tri otroke.

Če je mati prehudo jokala, jo je najmlajši objel s svojimi drobnimi ročicami okoli vratu ter ji je dejal:

— Ne jokaj, mamica, kadar bom velik, bom zaslužil mnogo denarja in nam vsem bo pomagal.

Starejša dva brata pa se nista brigala za materino tugo, temveč sta se brezbrizno igrala v kotu s kamenčki.

Toda slednjič je prišel dan, ko je mati zadnjič mesila testo.

— Dragi otroci, jim je dejala, sedaj pa ne morete več ostati doma, kajti ničesar nimam več, da bi vas hranila.

Otroci so odgovorili:

— Mati, specite vsakemu en kolač. Odšli bomo v daljni svet ter si poiskali dela in kruha.

In mati je storila, kot so jo prosili. Spekla je tri okrogle kolače. Ko jih je vzela iz peči, so se svetili kot tri majhna solnca in dobro je po njih zadišalo po vsej revni koči, kajti nesrečna mati je vmesila vanje tako rekoč cvet svoje materinske ljubezni.

Molče so dečki vzeli okusne kolače in odšli so z doma. Najprej se je odpravil najstarejši in potem drugi, slednjič pa še najmlajši, ki je dolgo objemal svojo mater in se je v začetku pota neprestano oziral nazaj na drago mu rodno kočo.

Ko je najstarejši na potu prvič vgriznil v svoj kolač, je zapazil mlado ženo, ki je nosila majhnega dečka v naročju.

— Dečko, dragi moj dečko, ga je zaprosila mlada žena, daj mi, prosim, košček kolača za mojega sinčka!

— Naj je gnoj, je sirovo odvrnil ošabni deček in krepko vgriznil v kolač.

— Čim dalje boš hodil, tem več gnoja boš našel, je dejala lepa, mlada žena.

Deček je skomignil z ramami ter odšel naprej.

Prišel je mimo njegov mlajši brat in žena mu je rekla:

— Dečko, dragi moj dečko, daj mi, prosim, košček kolača za mojega sinčka!

— Naj je korenine.

— Čim dalje boš hodil, tem več korenin boš našel, mu je odgovorila lepa žena.

In deček je odšel ter jedel svoj kolač.

Kmalu se je pokazal najmlajši na cesti, ob kateri so cvetele jablane. V vročem solncu je počasi korakal naprej ter si z roko brisal solze. Kolača še ni bil načel.

Mlada žena, ki se je smehljala kot slike Matere Gospe v oltarjih, je z nežnim glasom vprašala najmlajšega dečka:

— Drago dete, zakaj pa plakaš?

— Zato ker je oče šel z doma in ker uboga mati nima ničesar več, s čimer bi mogla prehraniti sebe in svojo deco. Morali smo zapustiti dom ter iti po svetu, da si služimo svoj kruh.

— Ne jokaj, mali, in daj, prosim te, košček kolača za mojega malega sinčka.

Brez pomišljanja ji je otrok ponudil lepi rumeni kolač, rekoč:

— Kar vsega vzemite.

— Nikakor ti ne bom vzela vsega, temveč samo majhen košček. Ta bo mojemu fantku zadostoval.

— Vzemite kar vsega, gospa, jaz nisem prav nič lačen.

— Ti si dober otrok. Pojdi po prvi stezi, ki jo boš videl na desni. Dospel boš do lepe hiše, pred katero bo stal osliček. Ta bo natovorjen z vrečo samega dragocenega blaga. Sedi nanj, jahaj do prve vasi, kamor te bo osel vedel in prodaj tam to blago.

Deček se je zahvalil lepi gospe za ta dober nasvet, nasmehnil se je njenemu otročičku ter odšel po stezi, kot mu je bilo rečeno. Našel je kmalu lepo in veliko hišo in pred hišo privezanega osla, ki je imel natovorjeno težko vrečo. Zajahal ga je ter dospel do vasi. Zvonkljanje oslovega zvončka je privabilo vse vaščane. Deček se je ustavil pri vodnjaku ter začel prodajati krasno blago, ki se je nahajalo v vreči. Ljudje so mu plačevali z zlatom in srebrom, in v kratkem času ga je imel toliko, da je bil zelo bogat. Prodal je vse svoje blago.

Noč je že bila in polna luna je svetila, ko je jezdil na svojem oslu po cesti nazaj domov. Bil je presrečen, ker je vedel, da je sedaj konec trpljenja drage mamice, in veselo je žvižgal. Nenadoma sreča svojega starejšega brata, ki je bil z gnojem pomazan od nog do glave. Začuden ga vpraša:

— Dragi bratec, kako pa je to mogoče, da si tako umazan?

— Nisem imel sreče. Ženska, ki sem jo srečal, je morala biti hudobna čarovnica.

— Kakšna pa je bila ta ženska?

— Modro obleko je imela in nosila je majhnega dečka v naročju.
 — To ni bila čarovnica, dragi brat, to je bila Mati Božja. Kaj se bo sedaj s teboj zgodilo?

— Ne vem.

— Glej, dragi brat, ni bilo prav, da si ji tako grdo odgovoril.

Malo naprej je najmlajši brat našel drugega brata, ki je bil ves pokrit s koreninami.

— Kam pa greš, tako ves pokrit s koreninami?

Ta mu je odgovoril na isti način kot najstarejši brat.

Najmlajši pa je dejal tiho, skoraj kot bi se sramoval svoje sreče:

— Jaz pa sem zelo bogat. Enako kot ti sem srečal Mater Božjo, prosila me je za kolač in jaz sem ji ga vsega dal.

— Seveda, če nisi bil lačen.

— Sedaj nesem denar materi Ali hočeš prisesti na osla?

— Kako naj prisedem, ko sem ves koreninast. Naša mati bi bila preveč žalostna, če bi me videla takšnega. Toda, ali veš, kaj se je zgodilo z najinim bratom?

Najmlajši mu je razložil dogodek najstarejšega, potem pa se je požuril domov k materi.

Na isti cesti je v mesečini zopet srečal Mater Božjo.

— Kako se ti godi? ga je vprašala z milim glasom.

— Prav dobro se mi godi in toliko denarja imam, da ne vem, kam bi z njim.

V naročju lepe, modro oblečene Gospe se je majhno Dete smehljalo. Kljub temu, da ga je obsevala mesečina, so se njegovi laski svetili kot solnce. Deček se je nekoliko obotavljal, potem pa je pogledal Gospe v obraz ter boječe dejal:

— Rad bi nekaj dejal, pa si ne upam.

— Govori, sinko moj, poslušam te.

— Srečal sem na potu svoja uboga brata. Verujte mi, da se kešata. Poslej bosta pridna in postrežljiva dečka. Prosim, odpustite jima!

— In če bosta potem spet taka kot doslej?

— Verjemite mi, da se bosta v resnici poboljšala. Storite vsaj toliko, da se bosta mogla preživeti.

— Naj še trpita nekaj dni, da jima bo to služilo za zgled. Ti pa se vrni k materi, ki bo imela s teboj veliko veselje. Medtem ko si

bil z doma, ni trpela pomanjkanja, kajti nevidni dobrotniki so ji nosili hrano.

Malček se je poslovil od Matere Božje ter odjahal na oslu naprej v svojo rodno vas. Lahko si predstavljamo, s kako velikim veseljem ga je objela njegova draga mama. Dal ji je vse zlato in srebro, ki ga je prinesel s seboj. Mati pa ga je vprašala po njegovih bratecih. Tu je malček globoko vzdihnil ter povedal materi vse, kaj se je prigodilo njegovima dvema bratoma.

Teden dni sta bila malček in njegova srečna mamica sama doma. Neki dan pa sta se vrnila oba druga bratca. Bila sta čisto spremenjena. Nič več nista bila lena in ošabna. Začela sta prav pridno delati, tako da je odslej vsa družina prav srečno, zadovoljno in brez pomanjkanja živela.

Dr. B.

TATJANA:

Moj medvedek.

Ko sem bila še prav, prav majhna, mi je Jezušček prinesel za Božič snežno belega medvedka. Bil je tedaj prav tako velik kakor jaz. Sčasoma pa se mi je zazdel manjši in tudi svojo lepo belo barvo je izgubil. Seveda, ker ga nisem nikoli kopala. Pa sem mu nekoč pripravila kopel, prav tako kot jo je mamica meni pripravljala, ter sem ga lepo umila. Toda medvedek po kopeli ni bil nič lepši. Mama je rekla, da bi ga morali dati kemično čistiti. Toda jaz sem se preveč bala zanj. Kaj, če bi mi ga tam izgubili? O, rajši sem imela umazanega. In sčasoma sem ga tako vzljubila, da ga ne bi zamenjala za nobenega čistega več.

Ko smo potovali z Dunaja v Ljubljano, je šel medvedek z menoj. Pa ne morda med prtljago. Nosila sem ga v naročju, tesno zavitega v volnen pled, da se mi ne bi prehladil. In res se ni; toda prehladila sem se jaz. Komaj smo bili nekaj dni v Ljubljani, sem zbolela. Spominjam se dobro, kako me je mamica nekega dne oblekla prav zimsko. Potem sva se peljali s cestno železnico. Medvedek tudi. Jaz v maminem, on pa v mojem naročju. In pomislite, mama je jokala. Ko sem jo vprašala, kam se peljemo, je zajokala še bolj.

Spominjam se še, da sva vstopili v neko poslopje, kjer sem videla več belih usmiljenk. Torej v bolnico me je peljala mama. Usmiljenke so me slekle in položile v prazno posteljo med druge otroke. Vse je bilo lepo, čisto, novo.

Ko sem se razgledala vsenaokrog, sem strahoma opazila, da mamice ni nikjer več. Sami tuji obrazi, — zakaj ni mamice? Sestra mi je povedala, da je že odšla domov, da me lepo, lepo pozdravlja in mi želi kmalu zdravja.

»Pa zakaj me vendar ni poljubila, preden je šla?« sem zajokala.

»Veš, ti imaš davico, tvoja mamica bi tudi zbolela, če bi te poljubila. Pa zdaj nikar ne jokaj! Poglej, tu imaš nekoga, ki sme ostati pri tebi.«

»Saj res, moj medvedek! O, kako ga imam rada!« In tudi on me je imel rad; dolge tri tedne je ostal pri meni.

Medtem sem ozdravela in nekega lepega dne — je prišla mamica. Joj, moja mamica! Smela sem jo poljubiti, smela sem z njo nazaj domov. O, in medvedek? Rekli so mi, da mi ga pošljejo po pošti v paketu. Pa zakaj? Zakaj ga ne bi mogla vzeti jaz, kakor sem ga bila prinesla? Ne, zato ker — in ker zato — tako pač, da sem morala oditi sama z mamico, moj ljubi medvedek pa s pošto. O, to je bilo strašno!

»Kaj misliš, mamica, ali se ne bo zadušil tam notri?«

Dnevi so tekli, mojega medvedka pa s pošte ni bilo nazaj. Kako sem jokala!

Nekega dne pa me pokliče mama v sobo. Tam, v moji mali postelji, je ležal medvedek? Ne — kdo pa? To ni bil moj medvedek in vendar je bil prav tak kakor on.

»Ne, ne, tega nočem, jaz hočem svojega prejšnjega, svojega umazanega, starega. Jaz nočem tega belega medveda,« sem jokaje kričala.

Zakaj so mi kupili drugega? Sicer pa, saj je bil prav tak kakor moj prejšnji, samo da je bil mnogo čistejši.

Joj, moj ubogi kožuharček. Razodeli so mi namreč, da je moral ostati v bolnici, ker je dobil tudi on davico in bi jo od njega kdo lahko nalezel, kajti ta bolezen ne gre pri medvedkih rada iz dlake...

Še vedno sem jokala za ubogim revčkom ter sovražno pogledovala novega gospodiča, ki je tako samozavestno ležal v podedovani posteljici. Nak, ne maram ga! Tega pa že ne! Gledala sem ga, gledala... Tedaj sem opazila, da mu moli izpod odeje noga, in ko je mamica rekla: »Glej, kako ga zebe, pokrij ga!«, se mi je tudi ta tako zasmilil, da sem stekla k njemu, ga pokrila, mu dala poljubček na gobček in pozabila starega medvedka.

Dan vojne.

V naši okolici raste mnogo sadnega drevja.

V bližini imamo banane, papaje, mangle, pomaranče, kokose, palme, polne orehov. Spodaj, v senci džungle rastejo koreninice manjoke in patatov.¹ Živeža imamo v obilici.

Zaradi tega nas zavidajo naši sosede.

To so — objestni in nadležni »Dolgi gobci«.² Nič boljše od teh niso — rjave opice, ki venomer vpijejo in lajajo. Malo dalje stanujejo prepirljive črne opice z belimi lasmi okoli obraza. Ponašajo se s svojimi dolgimi, belimi repi.

Vedno napadajo te opice naše banane. Naši brambovci jih morajo odganjati.

Posebno nam nagajajo »Dolgi Gobci«. Vedo, kdaj hodimo na breg reke. Vpadajo v naselbino, kradejo po shrambah in raznašajo naše kočice.

Danes so se vse dogovorile in začele trgati naše banane in pomaranče.

Vse, kar je živelo, se je vrglo, da bi odbilo napad.

Vendar nas je bilo premalo.

»Striček« je to uvidel in naglo izginil. Vrnil se je takoj. Imel je na sebi rumeni klobuček, rdečo suknjico z zvončki in modre hlačice.

To pa ni bilo še vse!

V roki je imel debelo gorjačo in je mahal z njo na vse strani.

Z velikimi skoki je planil Ori-Ori k napadalcem. Zvonil je, kričal, žvižgal in silno mahal z gorjačo.

»Dolgi Gobci«, a za njimi druge opice so začele bežati, čim so ugledale čudovito postavo. Kričale so na vse grlo, piskale presunljivo in se zvijale, se je listje z vejicami vred sipalo z dreves. Napadovalci so v strahu popadali na zemljo. Sedali so v grmovje, ječali in škropotali

¹ Rastline, ki imajo v svojih koreninah mnogo skroba kakor krompir.

² Opice babuinke.

»Striček« jih je podil do konca gozda.

Na pogonu je naletel na veliko rjavo opico, jo učesnil z gorjačo po kosmati buči in jo pahnil z drevesa. Naposled je vso sodrgo pognal na savano.¹ Tedaj je splezal na vrh drevesa. Del je prst v usta in zažvižgal, da nas je kar trgalo po ušesih. Kričal je in smejal se je zmagonosni Ori-Ori na vso džunglo.

Vsi so se zahvaljevali »stričku«. On pa se je smehljaj in dejal:

»Častitljivi Rru, ukazal si mi uničiti obleko? Vidiš, kako nam je koristila!«

Aha! Zdaj začenjam razumevati, zakaj me Ori-Ori uči svojih zabavnih umetnosti.

Utegnejo mi še koristiti v življenju.

Dan neuspele hvaležnosti.

Zelo ljubim »strička«. Dober je zame in naučil me je vsega, kar sam zna. Pravi, da znam že celo bolje nego on. Zelo ga ljubim!

Hotela sem mu storiti prijetnost in se mu oddolžiti.

»Ori! Ori!« sem zaklicala. »Naučila te bom pisati!«

Vzdihnil je in se zamislil.

Črez hip pa je dejal:

»Prepozno, otrok moj, škoda! Zelo mi je žal! Lahko bi bil opisal zanimive prigode. Sedaj pa sem prestar za to...«

»Naučim te jaz!« sem ponovila.

»Nikoli!« je zašepetal. »Znam razne umetnosti, a za šolo nimam glave. To je treba začeti že v mladosti... Ti si hčerka voditelja in zadnja v družini... Moraš znati pisati. To je tvoja dolžnost. Ti bi lahko napisala zgodovino našega narodiča.«

¹ Step, porasla z visoko travo in polna gajev.

»Pisala bova skupaj!« sem silila vanj.

»Ne! Jaz tega ne zadenem, mala Ket!« je dejal. »Jaz ostanem neuk do svoje smrti...«

»Kaj je to smrt?« sem vprašala začudena.

Zamislil se je in tiho odgovoril:

»Ne vem...«

»Morda pa veš, le povedati nočeš?« sem vprašala, zroč mu v oči.

»Hotel bi razložiti, pa ne znam,« je odgovoril. »Vidiš, moja mala Ket, samo enkrat sem čutil, da stoji nekaj zraven mene. Ničesar nisem videl. Samo razumel sem, da je to smrt...«

»No in potem — govoril!«

»Bil sem takrat v velikem mestu nad morjem... Zbežal sem od lajnarja in sem se skrivil v strahu na bregu. Našel me je neki človek in me vzel s seboj. Dolgo smo plavali. Ko smo prišli na breg, sem zopet ušel... Iskal sem vas v džungli in — našel, to je bilo takrat, ko sem prišel sem, Ket...«

Vendar nisem razumela, kaj je to smrt...

Povedala sem to »stričku«.

Nasmehnil se je in dejal:

»Vidiš, kako neumen šimpanz sem jaz. Nič ne znam razjasniti. Nikoli bi se ne naučil pisati.«

»Striček« je postal žalosten.

Meni je šlo tudi na jok. Ne vem — zakaj.

Zato, ker se nisem mogla oddolžiti Ori:Ori:ju? Ali zato, ker se ni hotel učiti? Morda so me pa užalostile »stričkove« besede?

Ne vem... Do večera sem bila zelo žalostna.

D a n N g u = N g u j a .

Ngu:Ngu je eden najstarejših šimpanzov naše naselbine. Lasje okoli nagubanega obraza in na vratu mu že sive. Je zelo resen in do:stojanstven.

Mi mladi — spoštujemo starce. Poslušamo pazljivo, kaj govorijo. Umikamo se jim s poti. Nikjer jim ne delamo sitnosti. Ne zasramujemo jih nikdar. Kadar so v naši družbi, molčimo.

Vsi spoštujejo Ngu:Ngu:ja. Celó atek Rru, vodja šimpanskega rodu, se posvetuje ž njim.

Le Ori:Ori ni ljubil starega, modrega Ngu:Ngu:ja.

Često sta se prepirala med seboj.

Danes sem slišala razgovor, ki ga nisem razumela.

»Glavno je — pretkanost, spoštovani Ngu:Ngu!« je dejal »striček«.

»Pretkani so šakali, papige in kače — to ni nobena umetnost!« je odgovoril starec. »Glavno je — plemenito življenje, Ori:Ori!«

»Kakšen okus ima to plemenito življenje?« je vprašal »striček«.

»Ne norčuj se!« ga je opomnil starec. »Ti veš, o čem govorim. Delaš se le neumnega...«

»Ne vem,« ga je dražil Ori-Ori. »Res ne vem.«

»Pretkanost, to ni nič posebnega. Če umre šimpanz, z njegovo smrtjo umre tudi pretkanost. Plemenito življenje pušča za seboj sle-dove za vedno ... Tenki bambus gine brez sledu. Baobab, dasi obne-mogel, stoji dolgo let sredi zelenih, mladih dreves ...«

Ori-Ori je molčal.

Ngu-Ngu je nadaljeval:

»Plemenito živeti se pravi, nikomur ne storiti krivice, ne pozeleti tujega, ne se bati, žrtvovati življenje za obrambo drugih ...«

Ori-Ori je venomer molčal in premišljal.

Častitljivi Ngu-Ngu je čakal.

„Pretkane so ... papige ...“ je odgovoril Ngu-Ngu ...

Črez hip je »striček« tiho zažvižgal in vprašal:

»Ali se spominjaš zadnje vojne z »Dolgimi Gobci«, častiti Ngu-Ngu?«

»Uhu ...« je zamrmral starec.

»Povej mi zdaj!« Takrat bi se bil lahko vrgel na sovražnike in poginil, braneč naš rod. Ali nazivaš to plemenitost? Ker sem se preoblekel, nisem poginil sam in sem rešil vse. To je pretkanost! Kaj ni bolje?«

Ori-Ori je začel gosti, pametno mežikajoč z očmi.

»Tvoj čin je boljši!« je pritrdil Ngu-Ngu. »Bil je pretkan in plemenit!«

Ori-Ori je poskočil na vejo in radostno zažvižgal.

Poslej ni več dražil starčka in se ni več prepiral z njim.

(Dalje.)

Breck in Grizli.

I.

Sportnik Breck kolesari,
boljšega ni v naši fari.
»Kakor veter« mu je geslo.
Glej, zdaj cev mu je razneslo!

II.

Brž zakrpa jo na travi
in črpalko si pripravi.
Izza vogla — glej ga spaka —
pride Grizli, pasja dlaka.

III.

Kuža zgrabi za črpalo
pol zares in pol za šalo,
Breck pa na roč pritisne,
psu po žrelu sapa pisne.

IV.

Breck dalje napihuje,
Grizli na vso moč kljubuje.
V zrak se dviga pes — balon,
počilo bo kot kanon.

MITJA:

Eskimi — narod v beli puščavi.

Neskončna, veličastna snežna ravan se razprostira na najsevernejšem delu naše zemlje, v daljni Grenlandiji. Preko nje drsijo sani s pasjo vprego, na katerih sedi na ubitem medvedu čokat človek, ves zavit v kožuhovino. Bodrilni klic »huit, huit« ali pa »auk, auk« (desno), »ra, ra« (levo) zveni v mirno, čisto ozračje. In psi potegnejo hitreje, da bo njihov gospodar po uspešnem lovu kaj kmalu doma. Mraz 80° C pod ničlo tudi prebivalcem polarnih krajev, Eskimom, ni prijeten, akoravno ga prenašajo z največjo lahkoto. Kaj bi rekli mi, ki že pri 20° C jadikujemo in tarnamo? Naš zimski mraz bi bil za nje pravo vroče poletje.

Eskimi so mongolsko pleme in se delijo v tri skupine: v grenlandske Eskime, ki prebivajo v vsej Grenlandiji, v centralne, ki stanujejo v severnem delu Amerike, in v zapadne Eskime, ki živijo na Alaski in Alentih, otokih zapadne Amerike. Po postavi so srednjeveliki, rumenorjave polti in črnih las. Oblečeni so v tople kožuhe iz kož severnega medveda in jelena, ki jih grejejo v tem strašnem mrazu, na nogah pa nosijo obutev iz nepremočljive mroževe kože.

Najbolj izdaten njihov poklic je lov. Pečajo pa se tudi s trgovino s kožuhovinami, ki jih zamenjavajo za razne gospodarske potrebščine,

predvsem za volno in strelno orožje. Meso tjušenov in mrožev jim služi za hrano, medtem ko love severne medvede in polarne lisice bolj zaradi njihovih toplih in dragocenih kožuhov. Največ lovskega zanimanja pa imajo za mrože. Lov na mrože, ki ga vrše Eskimi brez modernega strelnega orožja, le s harpunami

Na sanah skozi belo puščavo ...

in sulicami v lahkih čolničkih, je najlepši sport teh narodov. Harpuna je sulica, ki ima na dolgi vrvi privezan mehur iz mroževe kože, napolnjen z zrakom. To lovsko orožje služi Eskimom že dolga stoletja. Kaj bi zalegla puškina krogla? Mrož bi se ranjen potopil in za vedno izgubil. Mehur pa plava na vodi in kaže smer, kam je popihal tolsti morski prebivalec. Lov na te živali zahteva mnogo spretnosti, poguma in potrpežljivosti, deloma ker so živali zelo močne in zlahka prevrnejo lahki kajak (čoln), deloma, ker je treba nanje čakati ure in ure.

Edino njihovo prometno sredstvo so sani, ki jih vlečejo psi posebno vztrajne in žilave pasme. Ti psi so za Eskima neprecenljive vrednosti, kot pri nas konji, in dosežejo tudi isto ceno. Že eskimski dečki vadijo kužke za njihov poznejši poklic. Mlademu ščenetu privežejo okoli vratu kos lesa in ga naganjajo z bičem, da vleče svoj tovor v pravilno smer. Kmalu se tega navadijo in ko postanejo starejši, jih uprežejo k že izurjenim psom v sani. Te na mraz navajene živali prespijo vso zimo na prostem. V snegu si sami izkopljejo ležišče in nagremadijo okoli sebe sneg, da jim je toplo in udobno.

Eskimo lovi ribe skozi luknjo v ledu.

Eskimi sami pa stanujejo v zemeljskih duplinah, v umetno narejenih ledenih kočah in v kožnatih šotorih.

Ves njihov narod je zamaknjen v kraljestvo bajnih, lepih pravljic in pripovedk o starki zimi in o čarobnih duhovih. Tako so enostavni, da še verjamejo v dobre in zle duhove. Kako bi odpirali oči, ako bi jim pripovedovali o naših krajih, ljudeh in navadah, ako bi jim povedali, da pri nas solnce dan za dnevom vzhaja in zahaja, ne pa kot v njihovi deželi, kjer ga ne vidijo skoraj pol leta. To bi poslušali, če bi zve-

deli, da so na zemlji dežele, kjer nikoli ne zapade sneg.

Strašni so ti kraji, kadar brijejo preko njih snežni viharji in kadar so snežinke, ki jih veter neusmiljeno zaganja v obraz, ostre kot igle. Vseeno pa so lepi v svoji bajnobeli odeji. V zimi se borijo Eskimi z burjo in mrazom, z gladom in smrtjo, v večnem ledu so rojeni in tam umirajo. Ako bi jih prisilili, da se umaknejo v toplejše kraje, bi umirali od domotožja po svoji lepi ledeni domovini, kakor usahnejo gorske cvetice, če jih presadimo v naše vrtove. Tako močna je njihova ljubezen do rodne zemljice, čeprav je majhna, zapuščena in revna! Srečni so v svoji mrzli domovini in strah bi jih bilo našega, njim neznanega podnebj!

Zdaj pa poslušajte!

Prav pogosto dobimo na vpogled risbe in celó sličice, ki jih izdeluje naša marljiva deca. Taka dela »mladih umetnikov« nas vselej navdajajo z resničnim veseljem. Saj so tako ljubka in vkljub včasih prav neverjetni preprostosti, da celo vkljub številnim napakam — zelo mikavna.

Da pokažemo, da nas zelo, zelo zanimajo risarski poizkusi naših mladih prijateljev, naročnikov Zvončka, in da jim po našem listu omogočimo temeljno risarsko izobrazbo, smo se odločili pod zgornjim naslovom stalno priobčevati vaje, naloge in popravke iz risanja.

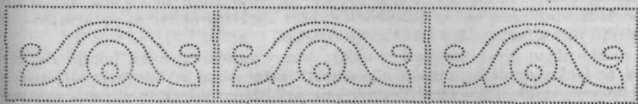
Dragi prijatelji, sami ste že spoznali, da je risanje prav prijetna zabava in zaželeno razvedrilo. Vendar nam ne sme služiti samo za brezsmotreno igrakkanje. Je to namreč predmet, ki se ga moramo lotiti in oprijeti z vso vestnostjo in ljubeznijo. Risanje je neobhodno potrebno naši splošni izobrazbi! Koliko stvari nam preprosta a pravilna risba vse točneje in jasneje ponazori kakor cele kopice najbolj učenih besedi. Kako boš dopovedal obrtniku, kakšen in kako mora biti izdelan predmet, ki ga želiš? Mala risba pove vse.

Pravilno risanje je od početka — razume se — nekoliko težavno. Pa saj ni nihče padel učen iz neba! Vaditi in uriti se je treba kakor le kaj. Izvežbati si moramo roko in oko. Uporabi torej kdaj svoj prosti čas za risanje! Glej, opazuj predmete v svoji okolici, zapomni si njihovo obliko, njihovo barvo. Skušaj potem posneti stvari pó svojem spominu!

Tu v Zvončku boš dobil vsakokrat nalogo. Premišljeno in lepo jo izvrši, ne išči nikjer pomoči, ne posnemaj od nikoder! Svoje delo pošlji našemu uredništvu. Najboljšo risbo bomo posneli in priobčili v našem listu, zraven boš pa čital, kje si napravil napako, kako ti je v bodoče ravnati, in tudi risbo boš videl, ki smo jo pri nas narisali.

Torej, čuj! Nariši mi brž hišico, lepo, preprosto, poleg nje pa drevo. Za enkrat kakor sam veš in znaš!

Tako, mladi prijatelj, sedaj pa marljivo in pogumno na delo! V prihodnjem Zvončku mora na vsak način biti objavljena baš Tvoja slika. Pazi torej, da bo izmed vseh najboljša!

V kraljestvu os.

vala lepa za tako kraljestvo,« boš dejal, mladi prijatelj! »Ne, kraljestva os pa res ne poznam in ga tudi ne priznam. Te porednice, ki so mi tolikokrat razgnale krave na vse strani, mojega ubogega sultana pognale v divjem begu v bližnji tolmun, a mene samega opikale, da nisem tri dni videl, te nesramnice naj bi imele svoje kraljestvo?! Ne, tega pa že ne verujem.«

»Le potrpi malo in prepričal se boš, da imajo te male, toliko razkričane živalce dobro urejeno državo in tudi svojega vladarja. Res, da ta vladar ni kralj, pač pa jim vlada kraljica; torej lahko imenujemo njihovo državo kraljestvo.«

Povabim te s seboj, mladi prijatelj, in ne bo ti žal, če me boš spremljal na kratkem potovanju po kraljestvu os. Mnogo zanimivega boš videl in morebiti boš celo odpustil osi, pred katero si že brusil pete, ali pa ki te je celo zaznamovala s svojim ostrim želom. Prepričal se boš, da so ose v primeri z muhami mirne, poštene živalce, ki te nikdar ne nadlegujejo brez vzroka in uporabljajo svoje strupeno orožje le takrat, kadar branijo lastno življenje ali pa svoj dom, svojo državo.

Ose prištevamo kakor čebele, mravlje, termite in še mnoge druge k družabnim, države tvorečim živalim.

Pri nas žive sledeče družabne ose: navadna osa, nemška, rusa, (rdečkasta) saška, gozdna, srednja in mala (papirna ali francoska) osa. Vse so v splošnem črne z mnogimi rumenimi lisami in pikami. Na prvi pogled jih je težko ločiti razen sršenov, ki nadkriljujejo po velikosti vse druge ose, nadalje ruse ose, ki ima rdečkasto liso na zadku, in male ose, pri kateri je zadek le s tankim recljem zvezan z oprsjem. Pri tej osi se nam zdi, kakor da je pretrgana ali preščipnjena. Sloka kakor osa, pravimo gospodičnam, ki so prav ozke v pasu.

Da spoznamo življenjski način os, zasledujemo v zgodnji pomladi našo navadno oso, ki jo opazimo na prvih pomladanskih cveticah, na njenem poletu. Videli bomo, da je smuknila v kako mišjo ali krtovo luknjo. Čudno se ti bo zdelo, če nisi še nikdar poprej videl osjega doma v zemlji. Vendar ni to nič čudnega, osa si je namreč izbrala prazno mišjo luknjo za svoje domovje; tu pod zemljo si misli zgraditi svoj bodoči grad. Ne mudi se dolgo pod zemljo, kmalu je zopet na bližnjih cveticah, posrka zdaj tu zdaj tam malo strdi, pomiga s trepalnicami, se zakadi v bližnjo muho ter zadovoljno brenče odleti proti domu. Po nekaj minutah jo boš našel na starem plotu. Z ostrimi roženimi čeljustmi oddrobi košček preperelega lesa in odleti. Čemu ji bo služil ta les, vendar ne za hrano? Ne za hrano, pač pa za zgradbo njenega doma.

Oglejmo si osinji dom nekoliko tednov pozneje. Iz rova prihajajo že mnogoštevilne ose, a naše znanke ni med njimi; ose, ki prihajajo na svetlo, so precej manjše od nje. Pridno odletavajo in se zopet vračajo k domu. Vidiš jih lahko na cveticah, pri mesarju na izobešenem mesu, na sladkem sadju in na oknih, kjer prežijo na svoje žrtve med muhami. Klatijo se tudi prav rade okrog čebelnjakov, kjer ugrabijo marsikatero utrujeno, s strdjo in cvetnim prahom obloženo čebelo.

Sklenemo torej, ogledati si osinji dom v zapuščeni mišji luknji. Zvečer se to lahko zgodi brez večje nevarnosti. Pripravimo si kos ruše ali mehke ilovice in stekleničico etra! Previdno se približamo odprtini, vlijemo naglo v

luknjo nekoliko etra in zamašimo z ilovico vhod. Namesto etra se poslužiš za silo tudi žvepljenih trakov, kakor jih rabijo pri žvepljanju sodov.

Po nekaj minutah potihne živahno šumenje in brenčanje v luknji. To nam je znak, da so ose omamljene. Torej motiko v roke! Po nekoliko zamahljajih pridemo navadno že do osinjega gnezda. To obstoji spomladi le iz ene na stropu pritrjene pogače z navzdol visečimi šesterostraničnimi celicami. Pogačo obdaja plašč iz iste sivkaste ali rjave snovi, iz katere je napravljena pogača. Srednje celice so pokrite z belim pokrovčkom, v stranskih celicah se gibljejo breznoži črvički, to so osje ličinke, v obrobnih celicah se pa nahajajo majhna podolgovata jajčeca. Če privzdignemo bele pokrovčke, najdemo v njih boljše ali manj razvite osje bube, ali pa celo popolne ose. Med omamljenimi osami, ki jih je lahko 50—100, najdemo tudi našo znanko, ki je precej večja nego ostale ose. To je samica-kraljica, ostale ose so delavke, nerazvite samice.

Odprimo kako osje gnezdo konec septembra! Delo je precej boljše, kajti družba se je pomnožila že na tisoče. Treba bo morebiti večkrat vlti etra v odprtino in čakati, da poncha šumenje v notranjosti. Namesto ene borne pogače, bomo našli večnadstropen gradič s tisoči prebivalcev. V nekem osinjem gnezdu sem jih naštel nekoč čez 6000, najdejo se pa tudi osinjaki z nad 10.000 stanovalci, torej v resnici pravo kraljestvo v malem.

Če premotrino omamljene ose natančneje, jih lahko takoj že po velikosti delimo v tri vrste, in sicer je med njimi več sto samic, približno enako število samcev, ostale so pa delavke.

Če odpremo kako osinje gnezdo po prvem hujšem mrazu, bo to navadno že brez življenja. V gnezdu bomo našli več sto mrtvih samcev in delavk, ali pa tudi samo par mrličev, samice so pa sploh zginile, če jih ni iznenadila zima. Samice namreč v pozni jeseni zapuste svoj dom in si poiščejo v mahovju, v štorih in v raznih razpokah svoja prezimovišča, kjer prespijo zimo do pomladi. Nekoč sem našel v nekem štoru samico v sredini avgusta; ta je torej prespala tudi pomlad in poletje. Sreča je, da 70—80% samic pogine že v jeseni in po zimi, ker so ose za mraz zelo občutljive, drugače bi imela vsaka zapuščena mišja ali krtova luknja svoje osišče. Razen tega uničijo mnogo os spomladi ptice in hladni deževni dnevi.

Toplo pomladansko solnce izvabi iz prezimovišča že oplojeno samico. Hitro je odkrila zapuščeno mišjo luknjo ob solnčnem bregu in mlada kraljica, ustanoviteljica novega rodu, gre takoj na delo. Kmalu je zgrajena majhna pogača. V vsako celico znese po eno jajčece, iz katerega zleze ličinka. Ličinke je treba seveda hraniti. Glede hrane ličink si prirodopisci niso še na jasnem. Nekateri trdijo, da obstoji hrana osjih ličink v glavnem iz sladkih sokov, drugi zopet so mnenja, da hranijo ose svoje ličinke izključno s prežvečenim mesnim sokom. Nešteto krat sem opazoval boj med ose in muho, oziroma čebelo. Nekoč so mi požrle ose v teku dveh ur čez 20 ose in napetih metuljev; pustile so mi le peruti.

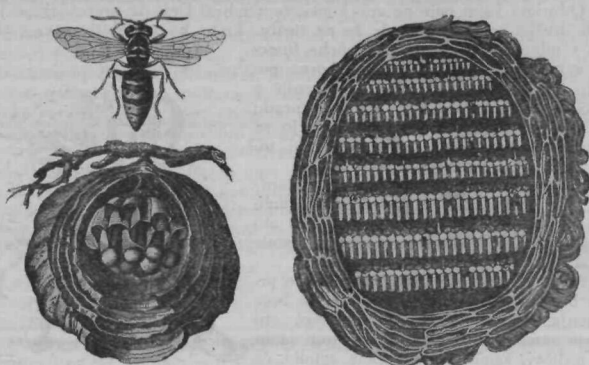
Ličinka naglo raste in se zabubi. Po kratkem času pridejo na dan prve delavke. Urno se poprimejo dela. Treba je razširiti preozko votlino in drobce

za drobcem znositi na prosto. Mati-kraljica ostane sedaj večinoma doma in obdaruje celice z jajčki. Še preden so polne celice prve pogače, gradijo pod prvo že drugo. Gradbeno snov dobivajo na starih plotovih in lesenih strehah, nekatere pa, kakor na primer sršeni, uporabljajo lubje raznih dreves, posebno jelš. Lesno snov prežvečijo in pomešajo s slino ter napravijo papirju podobno tvarino. Ose so torej prve tvorničarke lesnega papirja. Naravnost čudno se nam zdi, da se je človeku to primeroma pozno posrečilo.

Vrsti se celica za celico, pod prejšnjimi pogačami rastejo nove, dokler ne nastane pravi, večnadstropni osinji grad. Rod se naglo množi in delavke morajo biti zelo pridne, če hočejo nahraniti vse lačne želodčke ličink.

Šele proti jeseni znese samica jajčeca, iz katerih nastanejo samci in samice-kraljice. Sedaj je treba tudi te hraniti, kajti pri nekaterih vrstah vidiš samce in samice le redkokedaj na prostem.

Toliko dela, toliko truda za tako kratko dobo! Prvi zimski dnevi in prej tako živahno življenje v osinjem gradu je za vedno prenehalo. Konec novembra boš našel skoro same mrličje, mesec dni pozneje pa le še razvaline gradu — nekdanjega kraljestva os.

Popolnoma enak razvoj in življenski način opazujemo lahko pri vseh drugih navedenih osah. Razlika obstoji le v različnih bivališčih in v gradbeni snovi osinjakov. Iste vrste uporabljajo lahko različno snov, zbero si seveda tisto, ki jim je ravno na razpolago.

Od družabnih os stanujejo v zemlji razen navadne ose tudi še nemška in rusa osa, ki tvorijo navadno prav tako mnogoštevilne države

Saška osa si zbere za bivališče podstrešje, najdeš jo pa lahko tudi zunaj poslopja, seveda na zavarovanih mestih. Na marsikaterem podstrešju vidiš tudi do sto majhnih okroglih osinjakov, ki pa niso vsi iz istega leta. Večinoma so nedograjeni, ker se je njihova graditeljica predčasno ponesrečila in ž njo je poginil tudi njen rod. Ti osinjaki so zelo trpežni, dočim oni v zemlji strohne že v treh, štirih mesecih.

Srednja osa, ki jo prekaša po velikosti le sršen, gradi svoje kakor glava veliko gnezdo, kot gozdna osa, na drevesih, pa tudi na podstrešjih in pod predstreški. Dobil sem pred leti ogromno, skoraj pol metra dolgo podolgo-

vato gnezdo iz nekega mariborskega podstrešja, ki je bilo, kolikor se da sklepati iz velikosti celic, bivališče srednje ose.

Mala osa ima gnezdo brez plašča, ki obstoji navadno le iz ene pogače. Le redkokedaj najdeš na spodnji pogači majhen nastavek druge pogače. Te pogače so navadno majhne in mnogokrat prazne. Med vsemi osami je namreč mala osa najmanj bojevita in posledica te nebojevitosti so prazna gnezda. Lahko jo brez strahu opazuješ ure in ure, kako se spreha po pogači, elegantno kakor pristna Francozinja, ne da bi se dosti zmenila za tvojo navzočnost.

Poglejmo si še nekoliko sršene! Res, da jih ne vidiš tako pogostoma ko navadne ose, a se jih tembolj bojiš. Znano je vsakemu narodno reklo, da piči 7 os za 1 sršena, 7 sršenov pa za gada. Res, ni se šaliti z njimi. Nekoč sem odnesel sršenom gnezdo in sledili so mi pol ure daleč.

Samice in delavke so oborožene z želom, ki povzroča zelo skeleče rane zaradi mravljične kisline, ki priteče po želu v sicer neznatno rano. Mnogo pikov povzroči močno otekline in hudo vročico, ali pa celo smrt. Sicer te pustijo ose na miru, če niso same v nevarnosti za svoj obstoj, oziroma razdražene. Samci so brez žela.

Če izgrebeš prazno osinje gnezdo in ga deneš z omamljenimi osami vred v hišico, v kakršnih se gojijo gosenice, ter jim daješ potrebne hrane in vode, bodo postale krotke kakor čebele. Že po prvih dneh boš lahko nemoteno opazoval, s kako vneto popravljajo poškodovano gnezdo, če jim daš na razpolago potrebne gradbene snovi, preperel les ali pa namočen finejši pivnik, ki ga najrajši uporabljajo. Pri uporabi navadnega pivnika poginejo, ker vsebuje ta arsenik (mišnico). Če jim daš raznobarnih pivnikov, boš dobil lepo pisano gnezdo. Ko so se že nekoliko udomačile, jim lahko odpreš tudi vratca hišice; odhajale bodo na pašo in se vračale kot čebele.

Zanimivi so sstanovanci os. V osinjakah živi namreč cela vrsta najrazličnejših parasitov (nepovabljenih gostov), ki se hranijo z mrtvimi ličinkami in z drugimi odpadki osinje doma. Zvečer boš lahko opazil, kako silijo neke vrste muhe v osinje gnezdo, da tam, ali pa vsaj v rovu, odložijo svoja jajčeca. V rovu izlezle ličinke zlezejo potem v notranjost in se nastanijo pod gnezdom, kjer je vedno dovolj raznih odpadkov. V zemlji pod gnezdom se tudi zabubijo in prespijo zimo.

Pri osah, in sicer, kakor se splošno trdi, samo pri navadni osi, živi tudi velezanimiv hrošč z imenom »čudoviti sstanovalec«. Čudno pa je dejstvo, da vlada med njim in osami prijateljsko razmerje. V čem tiči vzrok tega prijateljstva, nam ni znano, toda poskusi so dokazali, da ga drugovrstne ose, če ga vržeš v gnezdo, takoj napadejo.

Ta hrošč je v splošnem črn, po trebuhu in ob vratnem ščitu rumenordeč, peruti so pa, posebno pri samcu, rumene. Spoznaš ga lahko takoj po razčehljanih trepalnicah. Zanimivo je dejstvo, da ga na prostem sploh ni mogoče najti, ker se najbrže zaradi neverjetne plašnosti vsem spretno umika.

Zbog svoje redkosti ima »čudoviti sstanovalec«, o katerem nihče ne ve, s čim se hrani, visoko ceno v trgovini s hrošči.

Uverjen sem, mladi prijatelj, da ne boš obžaloval tega kratkega potovanja po kraljestvu os, seveda če te zanima narava in njeno življenje. Prepričan si se, da so zanimive tudi najnavadnejše živalce, opazil si pa tudi, da je življenje in delovanje celo najbolj znanih živali še v mnogem oziru nepojasnjeno. Na delo torej in morebiti ti bo sreča mila, da nam razjasniš marsikatero še nerešeno uganko iz delovanja prastare, a vendar večno mlade prirode!

Naše uganke.

1.

Zastavica v podobah.

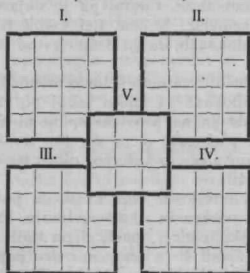

Kar ta zastavica nam govori,
to „Zvonček“ vsem prijateljem želi!

2.

Zagonetni kvadrati.

(Sestavil J. W.)

V kvadratih I—IV se čitajo iste besede v vsaki vrsti vodoravno in navpično. Besede značijo: v I. kvadratu: 1. morskega sesalca; 2. židovskega učitelja; 3. goro na

Koroškem; 4. veliko občino na Gorenjskem. V II. kvadratu: 1. reko v Jugoslaviji; 2. svetopisemsko osebo; 3. ječo (stara beseda); 4. državo v Aziji. V III. kvadratu: 1. ladjo Argonavtov; 2. barvo (pridevnik); 3. cizo, tudi: napravo v hlevu; 4. domačo žival (samca). V IV. kvadratu: 1. starim Egipčanom sveto žival; 2. del Carigrada; 3. planoto v Aziji; 4. reko v Bosni. — V V. kvadratu pa značijo vodoravne besede: 1. vrsto vrbe; 2. dvokolesni voz (tujka); 3. žuželko; navpično pa: 1. vojevski jarem; 2. otok v Adriji; 3. turškega povcljnika.

3.

Posetnici.

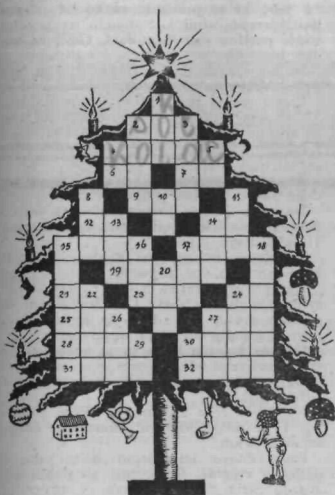
H gospodu Doropoljskemu sta prišla oni dan gospa in gospod. Oddala sta sledeči posetnici. Kaj je njun poklic? Premestite posamezne črke posetnic, pa boste rešili zagonetko!

Eva Pen
Kropa

Stane Pajnik
Loče

4.

Križanka »Božično drevesce«.

Pomen besed.

Vodoravno: 2. začimba; 4. potica; 6. medmet; 7. osebni zaimek; 9. žensko ime; 12. grška črka; 14. on (nemško); 15. pišča; 17. moško ime; 19. sveta podoba; 21. dva soglasnika; 23. zaimek; 24. dva soglasnika; 25. uzmovič; 27. moško ime; 28. planota v Aziji; 30. domača žival; 31. del telesa; 32. del roke.

Navpično: 1. del ograje; 2. nočna ptica; 3. izmeček vulkana; 4. veznik; 5. veznik; 8. število; 10. predlog; 11. potrebno za življenje; 13. hrvaški zaimek; 14. žensko ime; 15. vodnik črede; 16. del obraza; 17. število; 18. južni sad; 22. igralna karta; 24. pokrajina v Jugoslaviji; 26. pridevnik; 27. prva žena; 29. predlog; 30. zlasto (fr).

5.

Štiri uganke iz Prekmurja.

- Vedno pod streho, pa je le — mokro.
- Kdo pozna tak sod, ki ima dvoje vrst vina, obročev pa nič.
- Na trebuhu jé, na hrbtu po mu hrana ven leti.
- Visonja visi, čokunja gledí, visonja spadne, čokunja popadne.

RESITVE UGANK IZ DRUGE STEVILKE.

- Mačka ujame miško po srednji poti.
- Križanka: navpično 1. Kamnik, 2. os, 4. en, 5. Sodoma, 7. kača, 9. so, 10. da, 13. na, 14. ud; vodoravno 1. kot, 3. pes, 6. as, 8. no, 9. sad, 11. oča, 12. in, 14. um, 15. kad, 16. Ida (Ada).
- Besedna uganka: posel, osel, sel, el, l.
- Črkovnica: zgodovina, veronauk, ročno delo, lepopisje.
- Zlogovnica: »Čitaj Zvonček!«
- Skrivalnica: 1. Astrahan, 2. Turška, 3. Prešeren, 4. Francija.

Vseh šest ugank so rešili:

Pristovšek Marinka, Stojkovič Mara, Peršot Dušan, Bogdan Hladnik, Milan in Evgen Betetto, Sonja Vandot, vsi iz Ljubljane; Macarol Milica, Kopač Franc, Urh Ivan in Andrej, Šešek Antonija, Rebolj Franciška, vsi iz Gorenjih Pirnič; Vrečko Zvonko, Janko Vrabič, oba iz Šoštanja; Ljubo Sirc, Kranj; Zoran Jerin, Znidarič Vladislav, Zalokar Srečko, Celje; Herman Suchy, Niš; Kafol Marko, Sv. Bolfenk na Kogu; Kolenc Jurček, Dravograd; Jelka, Roza, Zoran Roš, Dol pri Hrastniku; Nani Vode, Kaplja vas; Ivan Steblovnik, Otiški vrh; Počivavšek Adolf, Meža; Jožef Pitino, Podklanc; Janežič Miloš, Bled; Marjan Romih, Novo mesto; Ivan Božič, Slovenjgradec; Gorše Tatjana, Ušlakar Dušan, Sevnica; Salamun Bojan, Ptuj; Slavko Naglav, Mlaker Vilko, Trbovlje; Boris Kožuh, Bojan Defranceschi, Breda Koderman, Vlasta Ribarič, vsi v Mariboru; Milan in Zarko Guček, Zagreb; Milica Kaffou, Prevalje, in še nekdo iz Dravograda, ki se je pozabil podpisati.

Pet ugank so rešili:

Danka Pečar, Zagreb; Stojan Drašček, Zalog; Zvonko Vuga, Rožna dolina; Silva Mikolič, Sodražica; Rozika Sršen, Toplice pri Zagorju; Nada Uršič, Catež ob Savi.

Štiri uganke so rešili:

Samsa Avgust, Maribor; Stefi Keblušek, Hrastnik; Franjo Dragar, Pesnica.

Tri uganke so rešili:

Nevinka Mlakar, Celje; Vinko Žagar, Boh. Bistrica; Leopold Zupančič, Hrastnik, pa nekdo iz Št. Ilja v Slov. goricah, ki se je pozabil podpisati.

Dve uganki sta rešila:

Lidija Stariha, Kočevje; Bregar Jožef, Medija-Izlake.

*

NAŠE NAGRADE.

Knjige, ki jih je zadnjič obljubil stric Doropoljski zvestim koticarjem, ki bodo

rešili vse uganke — zvite zapke, je žreb prišodil sledečim rešilcem:

1. Vrečko Zvonko, Šoštanj: E. Gangl, Zbrani spisi II. zv.

2. Znidarič Vladislav, Celje: Baukart, Marko Senjanin.

3. Ribarič Vlasta, Maribor: A. Ra. pe: Mladini IV. zv.

4. Milan in Evgen Betetto, Ljubljana: Flerè, Babica pripoveduje.

5. Roš Zoran, Dol pri Hrastniku: Zbašnik, Drobne pesmi.

Prihodnjič razpišemo nove nagrade! To bo spet tekma!!

MEH ZA SMEH.

Spati ne more!

»Pravite, da ne morete ponoči spati, gospod Zmazek? Zakaj pa ne greste k zdravniku?«

»Oh, ta mi ne more pomagati!«

»Zakaj pa ne?«

»Nočni čuvaj sem!«

Pri zobozdravniku.

Kmet pride k zdravniku, da bi mu izdrl bolan zob. »Prav nič vas ne bo bolelo; omamil vas bom, niti vedeli ne boste, kaj se godi z vami!« pravi zdravnik. »Dobro!« odvrne kmetič, potegne iz žepa denarnico in začne preštevat denar. »Saj vam ni treba takoj plačati, boste že pozneje!« mu reče zdravnik, ko to opazi. »O, saj tudi nimam namena, samo denar hočem prešteti, ker ste mi rekli, gospod doktor, da ne bom vedel, kaj se bo godilo z menoj!«

Pri zgodovini.

Mali Samo je bil dolgo odsoten v šoli. Ko je zopet prišel, ga vpraša profesor zgodovine: »No, kdaj si pa bil zadnjikrat v šoli?« Samo se krepko odreže: »Ko je umrl Napoleon Bonaparte!«

Oče ima prav.

»Oče, daj mi, prosim, dinar.«

»Preveč si že velik, da zahtevaš dinar.«

»Imaš prav, oče, pa mi daj deset dinarjev!«

Trava.

Majdica gleda, kako grabijo delavci listje, in vpraša mamico: »Mamica, ali travo tudi češejo?«

ZAPOMNITE SI TOLE!

Največja puščava Azije je puščava Gobi, največja pusta na svetu pa je Sahara v Afriki, ki ima še neraziskane pokrajine, kamor še ni prodrł človek.

Zalne zastave in obleke pri Kitajcih niso črne kot pri nas, temveč bele.

Največji narodni praznik v Franciji je 14. julij, ki se praznuje vsako leto z velikimi svečanostmi kot spomin na zavojevanje pariške ječe Bastille l. 1789., za veslike francoske revolucije.

Najbolj znani trije evropski vulkani so: Etna, Vezuv in Stromboli.

Preseljevanje narodov se je pričelo leta 375. z zmagov divjih Hunov nad Alani, nomadskim plemenom, ki je stanoval med Kavkazom in reko Don in se pričel seliti zaradi tega v Španijo.

Sv. pismo je edina knjiga, ki je prevedena skoro na vse jezike.

Največje število prebivalcev ima mesto New-York — šest milijonov, s predmestji 11 milijonov.

Trojka se imenuje na Ruskem s tremi konji vprežen voz ali sani.

Kaj pomeni kratica S. O. S.? S. O. S. pomeni v angleščini »Save Our Souls«, kar je po naše »rešite naše duše« in je brezlično obvestilo ladij v preteči nevarnosti.

Grozna bolezen kuga se je imenovala v srednjem veku »črna smrt«.

Največja diamantna polja na svetu so v Južni Afriki.

Najdaljša reka Evrope je Volga v Rusiji, ki je dolga 3689 km; Donava je dolga samo 2840 km.

Pasje dneve imenujemo poleti dneve najhujše vročine. Svoje ime so dobili od zvezde Sirius, ki se nahaja v ozvezdju Psa, ki prav takrat vzhaja.

Žepne ure so iznašli okoli l. 1500.

Največji otok Azije je Borneo, ki pripada Nizozemski.

Edini evropski mesti, ki imata pokopališče tudi za pse, sta Berlin in Paris.

Novi vek v zgodovini pričenza z l. 1492., z odkritjem Amerike.

Morje pokriva skoraj $\frac{3}{4}$ naše zemlje.

Najvišja starost, ki jo lahko dosežejo konji, je približno 25 let.

Prebivalcem Siama, kraljestva v Zpadni Indiji, je sveta žival »beli slon«.

Največja piramida ima svoje ime po egiptovskem kralju Keopsu, ki je živel okoli l. 2700 pred Kristusom Visoka je 137 metrov.

Najvišja zgradba v Evropi je Eifflov stolp v Parizu. Zgradil ga je inž. Aleksander Eiffel l. 1889. Visok je 300 m, to je petkrat višji kot Ljubljanski grad.

V vseh evropskih državah računajo denarno vrednost po desetinskem načinu, to se pravi n. pr. 1 Dinar — 100 par. Le v Angliji je drugače; tam je 1 funt — 20 šillingov, 1 šiling 12 pence.

Veledenjeni gospod Doropoljski!

Čudili se boste, ko prejmete pismo iz Bukovice. Mogoče še ne veste, kje leži ta kraj? Vestе kje? V lepi Selški dolini. Je to majhna vasica. Naša šola ima samo 1 razred. Uči nas moja mama. Vsi učenci radi čitamo »Zvonček« in rešujemo uganke. Še moj bratec Čiro bi rad katero uganil, pa mu noče prava misel v glavo. Sestrica Milenca pa gleda samo slike.

Pozdrav in poklon od Vaše vdane

Ljubice Lendovškove,

učenke II. oddelka, Bukovica nad Škofjo Loko.

Odgovor:

Draga Ljubica!

Prav letos v počitnicah sem hodil po Selško dolini in se naužil njenega zdravega, sijajnega zraka. Še dobro pomnim: ko sem jo mahal mimo šole v Bukovici, mi je tam voščila dober dan neka prijetna deklica. Ali si bila to Ti?

Lepo pozdravi, prosim, gospo mamico, bratca Čira (morda bo to pot uganil katero) in sestrico Mileno! Zdravstvuj!

Gospod Doropoljski.

Veledenjeni g. Doropoljski!

V prilogi pošiljam rešitev in upam, da bo rešitev dobra. Veliko preglavice mi je delala »Sodoma« in »Astrahan«, ker sem učenec IV. razreda in so mi ta imena še tuja. Astrahan sem mislil, da je le plašč, o katerem moja mamica večkrat govori. No sedaj mi je tata pojasnil, da je to ime nekega daljnega kraja. Prosim, razveselite nas prihodnjic s kakšno »zastavico v podobah«. Prihodnjic se oglasim več in Vam pošljem dva svoja spisa, in sicer: »Pogled skozi okno« in »Jesen na vrtu!« Imeli smo ju za šolsko nalogo. Ali bi Vas zanimali moji spisi? Spise sploh rad pišem, še rajši čitam. Da se naužijem tudi pozimi svežega zraka, sem si zaželel smučī in sva jih z mamico prinesla iz Graza. Joj, kako so

lepe! Ko bi le kmalu zapadel sneg! Če želite, se oglasim večkrat.

Sprejmite, prosim, vdane pozdrave!

Bojan Defranceschi,
uč. IV. razr., Maribor.

Odgovor:

Ljubi Bojan!

Tvoja želja se Ti je izpolnila: v pričujoči številki »Zvončka« boš že lahko rešil zastavico v podobah. Svoja dva spisa mi pa le pošlji, če mi bosta všeč, ju bom priobčil v kotičku. Zelo me veseli, da rad pišeš. Letošnjo zimo boš torej smučal: dobro. Doma črne pike v svoje spise, v lepi naravi velike pike v sneg.

Kmalu se kaj oglesi! Pozdravljen!

Gospod Doropoljski.

Čenjeni gospod Doropoljski!

Danes Vam pišem prvič. Jaz sem že enkrat uganil vse uganke. Pa jih bom še. Najbolj mi v »Zvončku« ugaja povest o zrakoplovstvu. Sem učenec IV. razreda osnovne šole v Kranju. Sedaj iščem naročnikov za »Zvonček« in jih zapisujem na dopisnico ki mi jo je poslala uprava »Zvončka«. Mislim, da bo v kotičku še prostora za moje pisemce.

Pozdravlja Vas

Ljubo Sirc, Kranj.

Odgovor:

Dragi Ljubo!

Upam, da si pri iskanju novih »Zvončkovi« naročnikov imel srečo. Z uganjami jo imaš, vem, vsak pot vse razrešiš. To niso mačje solze! Le ostani tako navdušen in vesten! O zrakoplovstvu bomo kmalu spet pisali, pa še kaj bolj zanimivega, Ti boš kar strmel. Oglasi se še kaj! Iskreno Te pozdravlja

Gospod Doropoljski.

Velespoštovani gospod Doropoljski!

Oprostite, da Vas nadlegujem. Upam, da boste tudi zamé našli kak kotiček. Večkrat sem se že namenil, da bi Vam

pisal, a vedno sem to opustil, čeprav že naročujem Vaš cenjeni list peto leto. Hodim v V. razred državne osnovne šole v Šoštanju. Uči me gdč. Cilka Troberjeva. Kadar dobim »Zvonček«, veselo prečitam vse vrstice. Tudi ugank ne pozabim rešiti in Vašega koticčka prečitati.

Vas pozdravlja Vaš koticčkar

Zvonko Vrečko iz Šoštanja.
Odgovor: Ljubi Zvonko!

Torej si se vendar enkrat ojunačil in mi napisal pisemce, katero sem seveda rade volje priobčil, kakor vidiš. Veseli me, da z zanimanjem čitaš »Zvončka« in da Ti gredo naše uganke tako lepo izpod rok. Se kdaj mi kaj piši! Pozdravljen!

Gospod Doropoljski.

Cenjeni gospod Doropoljski!

Iz našega bohinjaškega kota se vam, kot vidim v vašem koticčku, prav malokdo oglasi. Dovolite mi torej, da spregovorim jaz nekoliko besed.

Hodim v peti razred tukajšnje osnovne šole. Imam zelo dobrega razrednika. Najljubši predmet mi je prirodoslovje. Tudi petje me veseli. Na »Zvončka« sem naročen že drugo leto. Jako rad ga čitam. Veselijo me tudi uganke. Z željo, da me sprejmete med svoje koticčkarje, Vas iskreno pozdravlja

Vinko Žagar,
učencec, Bohinjaška Bistrica.

Odgovor: Ljubi Vinko!

Tam od najsevernejšega kota naše majhne, a tako lepe domovine je priromalo Tvoje pismo. Zelo sem ga vesel. Da si jako vnet za prirodoslovje in za petje, mi sporočaš. Prav je tako. Potem Ti bo v tej-le »Zvončkovi« številki gotovo zelo všeč spis »Iz kraljestva os« in staro božično narodno pesem boš zapel ob jaslcah na Sveti večer. To bodo doma veseli.

Pozdravi, prosim, prav lepo dobrega gospoda razrednika! Zdravstvuj!

Gospod Doropoljski.

Cenjeni gospod Doropoljski!

Oprostite moje grdo pisavo, ker pišem v šoli in me motijo. In zato ne zamerite. Hodim v 4. razred v Studencih pri Mariboru. Zelo je prijetno v šoli. Jaz sem že čital več »Zvončkov« v šoli in tudi v Sokolskem domu. Prosim, da bi mi poslali tudi en »Zvonček«.

Joško Deutschmann, učencec.

Odgovor:

Dragi Joško!

Ko sem prejel Tvoje pismo, sem takoj prosil gospodično Vero v upravništvu »Zvončka«, da Ti je poslala obe letošnji

številki našega lepega lista. Upam, da si ju že dobil in prečital.

Le še kaj se oglasi, pa doma piši, da Te ne bodo motili v šoli. Pozdravljen!

Gospod Doropoljski.

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Oprostite, da se oglašim danes prvič v Vašem koticčku. Naročam že 2. leto svoj najljubši list »Zvonček«. Hodim v 5. razred osnovne šole v Šoštanju. Uči me gospodična Cilka Trobejeva, imam jo resnično rad. Žal mi bo, da drugo leto ne bom več njen učenec, ker mislim stopiti v meščansko šolo, ki je tudi v Šoštanju, tam me čakajo večje skrbi in učenje. Prosim Vas, da priobčite moje pismo in sliko, ki kaže »Rekord na Triglavu«.

Vas pozdravlja z mojim najmlajšim bratom Stankom, ki tudi že komaj čaka nove »Zvončkove« številke.

Ivan Ravljen,
učencec V. razreda, Šoštanj.

Odgovor:

Dragi Ivan!

Tvojo ljubo učiteljico gdč. Trobejevo tudi jaz poznam, zato Te prosim, sporoči ji moje iskrene pozdrave.

Slike, ki si mi jo poslal, žal, ne morem priobčiti, ker si jo premalo izdelal. Pač pa te opozarjam na članek »Risarij v kup!« v današnji številki. To bo nekaj zate. Le lepo se potruj, pa bo že v januarski številki Tvoja risba!

Bratcu Stanku in Tebi se za pozdrave topla zahvaljujem! Gospod Doropoljski.

Cenjeni gospod Doropoljski!

Kot sestra naročnika Marjana Stegnarja Vam pošiljam svojo pesemco o sv. Nikolaju. Če se Vam zdi dosti dobra, jo, prosim, priobčite v »Zvončku«.

Andreja Stegnarjeva,
prvošolka Mestne ženske realne gimnazije v Ljubljani.

Odgovor:

Ljuba Andreja!

Naj čitajo vsi moji koticčkarji Tvojo pesemco! Saj je Miklavž, dobronik dece, vsem pri srcu kakor Tebi. Zdravo!

Gospod Doropoljski.

Pridi sveti Nikolaj
in obdari nas še kdaj!
Angelci že vriskajo,
na piščali piskajo.
Z Nikolajem v svet gredo,
darila pridnim ponoso.
Ko povrnejo se v raj,
sveti Peter bo potegnil
božjo lestvico nazaj.
Vse hiti na delo,
vse je že veselo.
Pridi, sveti Nikolaj,
in obišči nas še kdaj!